

Afghaner i Iran

Om rapporten

Denna rapport är skriven i enlighet med [EU:s allmänna riktlinjer för framtagande av landinformation \(2008\)](#). Den är en opartisk presentation av tillförlitlig och relevant landinformation avsedd för handläggning av migrationsärenden.

Rapporten bygger på noggrant utvalda informationskällor. Alla källor refereras med undantag för beskrivning av allmänna förhållanden eller där Lifos expert är en källa, vilket i så fall anges. För att få en så fullständig bild som möjligt bör svaret inte användas exklusivt som underlag i samband med avgörandet av ett enskilt ärende utan tillsammans med andra källor.

Informationen i rapporten återspeglar inte Migrationsverkets officiella ståndpunkt i en viss fråga och Lifos har ingen avsikt att genom rapporten göra politiska eller rättsliga ställningstaganden.

Lifosrapport: Afghaner i Iran

2019-02-18, version 3.1

Lifos – Center för landinformation och landanalys inom migrationsområdet

© Migrationsverket (Swedish Migration Agency), 2019

Omslagsbild: Gränsen Iran-Afghanistan i Zaranj. Wikimedia Commons

Publikationen kan laddas ner från <http://lifos.migrationsverket.se>

Innehåll

English summary	4
1. Inledning	5
2. Bakgrund – flyktingströmmarna mellan Iran och Afghanistan	5
2.1. Tidiga afghanska migranter – khavari (khawari).....	7
3. Irans flyktingpolitik	7
3.1. Irans nuvarande hållning gentemot afghaner i landet.....	9
4. Olika rättslig status för afghanska medborgare i Iran	10
4.1. Amayeshregistrering.....	10
4.2. Andra program för legal vistelse i Iran.....	13
4.2.1. Afghaner med pass och visum för vistelse i Iran	14
4.2.2. Olika typer av iranska visum.....	14
4.3. Afghaner som vistas illegalt i Iran.....	15
4.3.1. Registrering av illegalt vistandes/oregistrerade afghaner.....	16
5. Afghaners geografiska lokalisering i Iran	17
6. Etnisk tillhörighet bland afghanerna	19
6.1. Lifos kommentar	19
7. Afghaners tillgång till samhällsservice i Iran	19
7.1. Utbildning.....	20
7.1.1. Generellt om skolsystemet	20
7.1.2. Grundutbildning för afghanska barn	20
7.1.3. Oregistrerade afghanska barns möjlighet till skolgång	20
7.1.4. Universitetsstudier.....	22
7.2. Sjukvård.....	23
8. Restriktioner för arbete, ägande, rörelsefrihet m.m	24
8.1. Arbete	24
8.2. Ägande/Boende	25
8.3. Rörelsefrihet - ”No go areas”	26
8.4. Resor över provinsgränserna	27
8.5. Andra begränsningar för afghaner i Iran	27
9. Officiella dokument samt rättsligt bistånd	28
9.1. Tazkira och pass	28
9.1.1. Utfärdande av tazkira	28
9.1.2. Utfärdande av pass	30
9.2. Födelseintyg	31
9.3. Dödsattest	31
9.4. Äktenskap.....	31
9.5. Skilsmässa	33
9.6. Reglering av arv	34
10. Möjligheten till iranskt medborgarskap	34
11. Frivilligt återvändande av amayeshregistrerade till hemlandet	35
12. Deportationer	35
13. Gränspassager	37
14. Sekundär migration	38
15. Andra generationens afghaner i Iran	39
Källförteckning	42
Bilaga 1. Bilder på Amayeshkorterna	48
Bilaga 2. Tabell över Amayeshkorterna t.o.m. Amayesh X	54

English summary

The Islamic Republic of Iran has for decades been a host country for an Afghan refugee population. Today, Iran is hosting approximately 950 000 Afghan refugees with assistance from UNHCR. These refugees are holders of *amayesh-cards*, granting them legal residency and basic social services in Iran. In addition to this registered group, there is a significant number of Afghan citizens residing and working illegally in the country. Furthermore, there are also around 620 000 Afghan citizens in Iran holding temporary permits, like work or student visas, for their stay in the country.

The main focus of the Iranian government has for many years been the voluntary return of the registered Afghans, but in recent years there has been a shift in their practical stance. There have been new progressive developments for the Afghan population living in Iran enabling them to become better prepared for future repatriation as well as better equipped for contribution to the Iranian society while living there.

This practical shift has partly been brought about by realities on the ground in Afghanistan as the precarious security situation there means that there is currently no sustainable return for all the Afghans from Iran. The positive developments for Afghans in Iran does not only include the *amayesh* registered population but also Afghans residing illegally in the country. Since an educational decree was issued by the Supreme Leader in Iran in 2015 all Afghan children in the country have the right to free basic education. Furthermore, in 2017 the government initiated a headcount exercise that by mid-September had covered around 800 000 illegal residents in the country, most of them Afghans. Participating in the headcount implies the possibility of being protected from deportation for the time being. No one knows the end state yet of this headcount exercise, but it may eventually open up for the headcounted to get their stay in Iran regularized through temporary visas, as was the case with a previous programme launched in 2010 called the *Comprehensive Regularization Plan*.

Even though there have been progressive developments for Afghans in Iran during recent years, there are still plenty of hardships faced by many of the Afghans living in the country. Afghans are still subjected to a number of restrictions in areas like work, higher education, ownership of property and freedom of movement. It also remains a fact, that in spite of the headcount and other positive developments for the unregistered Afghans, a huge number of Afghans are still being deported from Iran every year.

These hardships faced by Afghans in Iran as well as the uncertainty regarding the future both in Iran and in the homeland still generates secondary movements of Afghans towards Europe, especially among the least integrated Afghans in Iran, although the number has decreased since the great migration wave in 2015.

1. Inledning

Iran utgör värdland för en av de största och mest långvariga flyktingpopulationerna i världen - afghanerna. Landet härbärgerar cirka 950 000 registrerade afghanska flyktingar som assisteras av UNHCR. Därtill finns också en grupp om cirka 620 000 afghaner som vistas legalt i landet med pass och visering, liksom uppskattningsvis ytterligare 1,5-2 miljoner afghaner som saknar dokument och registrering och därmed vistas illegalt i landet.¹

Många av de afghaner som ansöker eller har ansökt om asyl i Europa har en bakgrund som födda, eller långvarigt bosatta, i Iran. Migrationsverkets prövningsverksamhet har i kommunikation med Lifos uttryckt att det finns ett informationsbehov kopplat till denna sökandegrupp. Informationen som efterfrågas handlar om exempelvis afghanernas rättsliga status i landet, deras kontakter med hemlandet, deras rättigheter, levnadsvillkor, möjligheter till att utfå olika typer av dokument eller tillgången till basal service i landet. Generellt sett gäller det alltså huvudsakligen information som kan vara till stöd för bedömningar av identitet, identitetshandlingar samt hemvist, och inte information med direkt koppling till skyddsskäl².

Det är svårt att finna aktuell och detaljerad information om afghaner i Iran genom öppna källor på internet. Lifos genomförde därför en informationsinhämtningsresa till landet tillsammans med norska Landinfo under november månad 2017. Föreliggande rapport är en uppdatering av en tidigare Lifosrapport med samma titel, och innehåller nu även aktuell information som inhämtades på den gemensamma resan. Informationen som inhämtades ligger också till grund för Landinfos rapport *Afghanere i Iran – kulturelle forhold*³, vilken fokuserar på sociala och kulturella aspekter av livet för afghaner som är bosatta i Iran, så som anpassning till det iranska samhället, relationen till hemlandet och hur kontakten kan se ut med kvarvarande släkt i Afghanistan.

2. Bakgrund – flyktingströmmarna mellan Iran och Afghanistan

Redan under andra hälften av 1800-talet tog många afghanska hazarer sin tillflykt till Iran undan den afghanska centralmakten som då ockuperade hazarernas ursprungliga hemvistområde Hazarajat, i de centrala delarna av Afghanistan.⁴ Under 1970-talet tog sig en stor mängd afghanska migrantarbetare till Iran, och mellan 1979-2001 drevs många afghaner att lämna Afghanistan på grund av direkta eller indirekta effekter av krig. Sovjetunionens ockupation av Afghanistan ledde till massflykt och 2,9

¹ UNHCR, *Iran Factsheet*, 2017-07-01, <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/unhcr-iran-factsheet-july-2017>, (hämtad 2018-01-25)

² Detta eftersom skyddsskäl prövas mot medborgarskapslandet.

³ Kommer inom kort att publiceras och då läggas in i Lifosystemet.

⁴ Marine Corps Intelligence Activity (MCIA), *Central Asian Cultural Intelligence for Military Operations: Hazara in Afghanistan*, s. 4, 27, odaterad, <https://info.publicintelligence.net/MCIA-AfghanCultures/Hazara.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

miljoner afghaner beräknas ha kommit till Iran under 1980-talet. Många afghaner återvände sedan till Afghanistan när Sovjetunionen lämnat landet men krig, talibanstyre, fortsatta konflikter och bristande framtidsutsikter i Afghanistan har även sedan dess skapat nya flyktingströmmar i riktning mot Iran.⁵ Under hösten 2015 rapporterades det om att cirka 1500 afghaner, som saknade uppehållstillstånd och visering, anlände till Iran dagligen.⁶ Enligt en organisation på plats kan det idag röra sig om cirka 2000 afghaner per dag som reser in i Iran från hemlandet.⁷ De flesta reser in i landet illegalt med hjälp av smugglare, och många färdas via den afghanska provinsen Nimroz, ibland via Pakistan.⁸

När det gäller migrationsströmmen i motsatt riktning så har UNHCR under perioden januari 2002 till juni 2014 assisterat cirka 900 000 afghaner som frivilligt återvänt till Afghanistan från Iran.⁹ Frivilligt återvändande av registrerade afghaner har dock på senare år endast skett i mindre skala.¹⁰

Utöver det frivilliga återvändandet av registrerade afghaner har också hundratusentals oregistrerade afghaner årligen blivit deporterade från Iran till Afghanistan på senare år.¹¹ Enligt en källa på plats deporteras uppskattningsvis 1500 afghaner dagligen i nuläget.¹² Det sker också en ständig ström av oregistrerade afghaner som frivilligt återvänder till Afghanistan på illegalt sätt för besök eller bosättning efter säsongarbete i Iran, liksom det finns registrerade afghaner som reser tillbaka illegalt för besök då de saknar rätt att resa legalt.¹³

De exakta siffrorna för migrationsströmmarna mellan Iran och Afghanistan är okända, men bedömningen är att inflödet till Iran i slutet av 2017 fortsatt är större än utflödet.¹⁴

⁵ Mohammad Jalal Abbasi-Shavazi, m. fl. *Second-generation Afghans in Iran: Integration, Identity and Return*, Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU), april 2008, s. 4, <http://www.refworld.org/docid/4846b2062.html> (hämtad 2015-11-06)

⁶ Sveriges ambassad i Teheran, Promemoria, *Om afghaners situation i Iran*, 2015-10-15.

⁷ INGO A (International NGO), Samtal i Teheran, november 2017.

⁸ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹ UNHCR, *Global Appeal 2015 Update – Islamic Republic of Iran*, <http://www.unhcr.org/5461e609b.pdf> (hämtad 2018-03-29)

¹⁰ UNHCR, 2017-07-01.

¹¹ United States Department of State, *2011 Country Reports on Human Rights Practices - Afghanistan*, 2012-05-24, avsnitt 2 d, <http://www.refworld.org/docid/4fc75ac3c.html> (hämtad 2015-11-11) och Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

¹² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017; INGO D, Samtal i Teheran, november 2017; Danish Refugee Council (DRC), *Monthly Migration Movements, Afghan Displacement Summary December 2016*, s. 2, <http://www.regionalmms.org/caswa/Regional%20Migration%20Trends%20December%202016.pdf>, (hämtad 2018-01-26)

¹⁴ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

2.1. Tidiga afghanska migranter – khavari (khawari)¹⁵

Den första dokumenterade migrationen från Afghanistan till Iran skedde under 1850-talet då cirka 5000 hazarhushåll bosatte sig i Iran. Under slutet av 1800-talet tog sig ytterligare cirka 168 000 personer från Afghanistan till Iran och bosatte sig öster om Mashhad. På 1930-talet blev hazarer med afghanskt ursprung som var bosatta i Iran officiellt kategoriserade som en egen folkgrupp benämnd *khavari*.¹⁶

Khavaris är huvudsakligen shiamuslimer och är ofta väl integrerade i det iranska samhället. Trots deras långa bakgrund i Iran så är deras medborgarskap omtvistat. Många khavaris är inte afghanska medborgare, men betraktas som det av iranska myndigheter om de inte kan presentera identitetshandlingar som visar att de har iranskt eller irakiskt¹⁷ medborgarskap. Under 2004 och 2005 rapporterades det att iranska myndigheter ogiltigförklarade eller konfiskerade iranska födelsebevis som utstälts till khavaris. Detta innebar i praktiken att de riskerade statslöshet om de inte kunde visa sitt ursprung på annat sätt eller var innehavare av annat medborgarskap.¹⁸ Trots denna medborgarskapsproblematik så finns det också många khavaris som har integrerats i det iranska samhället och naturaliserats till iranska medborgare.¹⁹

Khavaris associeras mest med Afghanistan, men det finns även khavaris som migrerade från Afghanistan till Irak innan de kom till Iran under 1900-talet.²⁰ En stor andel av dem är idag bosatta i Mashhad i Iran. Även deras medborgarskap är omtvistat och många av dem har blivit registrerade som flyktingar i Iran med en notering om irakiskt medborgarskap i registreringsdokumenten.²¹

3. Irans flyktingpolitik

1976 ratificerade Iran 1951-års flyktingkonvention och dess tillhörande protokoll från 1967. Iran reserverade sig dock samtidigt från ett antal artiklar i konventionen. Exempelvis reserverade man sig mot artikel 17 (rätten till lönearbete) vilket bland annat inneburit att personer som erkänts

¹⁵ De hazarer som tidigt bosatte sig i Iran kallades först för *barbari*. Under 1930-talet gavs de dock av Reza Shah benämningen khavari. (Niamatullah, Ibrahimi, *Shift and Drift in Hazara Ethnic Consciousness. The Impact of Conflict and Migration*. I: *Crossroads Asia Working Paper Series*, Nr. 5, s. 6f, http://crossroads-asia.de/fileadmin/user_upload/publications/deliverables/wp05_final.pdf, (hämtad 2015-11-06))

¹⁶ Abbasi-Shavazi, Mohammad Jalal, m.fl, *Return to Afghanistan? A Study of Afghans Living in Mashhad, Islamic Republic of Iran*, AREU, oktober 2005, s.10, <http://www.refworld.org/docid/47c3f3c91a.html> (hämtad 2018-03-29)

¹⁷ Se nästföljande stycke.

¹⁸ Dr. Jason Tucker, Tilberg University, *Gaps in the nationality law, populations of concern and areas for future research* 2014, s. 12f https://www.academia.edu/7156718/Exploring_Statelessness_and_Nationality_in_Iran, (hämtad 2015-11-06)

¹⁹ Abbasi-Shavazi, m.fl, oktober 2005, s. 10, not 31.

²⁰ Ibid. s.10, not 31 samt Tucker, s. 12f.

²¹ Abbasi-Shavazi, m.fl, oktober 2005, s. 10, not 31.

som flyktingar i Iran och beviljats uppehållstillstånd har varit tvungna att separat ansöka om arbetstillstånd. Iranska myndigheter har tidigare beviljat få sådana arbetstillstånd, men man har samtidigt i praktiken tolererat att afghaner arbetat inom områden där det har funnits brist på arbetskraft.²²

Irans tidiga flyktingpolitik gentemot afghaner var den ”öppna dörrens politik”, och afghanska medborgare som kom till landet beviljades flykting status *prima facie*²³. Mellan 1979-1992 fick de flesta afghaner som kom till Iran blå identitetskort (*blue cards*) som visade deras status som ofrivilliga migranter (*mohajerin*). De beviljades uppehållstillstånd på obestämd tid och fram till 1995 fick innehavare av dessa blå kort tillgång till subventionerad mat, sjukvård och fri skolgång. De uteslöts dock från ägande av egna företag samt gatuförsäljning och deras arbetsmarknad begränsade sig i huvudsak till lågavlönat kroppsarbete.²⁴

Under 1990-talet började Irans flyktingpolitik förändras. Efter kommunistregimens fall i Afghanistan 1992 skiftade man fokus och blev mer koncentrerade på frågan om repatriering av de afghanska flyktingarna.²⁵ Iranska myndigheters repatrieringsfokus åtföljdes också av ett utökat arbete med att registrera landets flyktingar. Registreringarna systematiserades med åren och kom senare att benämnas *amayesh*.²⁶ (Se avsnitt 4.1)

Talibanregimens fall 2001 kom att utgöra en viktig skiljelinje för hur iranska myndigheter ser på de afghanska medborgare som kommit till Iran. De afghaner som kom till Iran före 2001 betraktas som flyktingar av iranska myndigheter, förutsatt att de har registrerat sig vid samtliga *amayesh*registreringar. Afghanska medborgare som kommit till Iran efter 2001 betraktas dock i regel som illegalt vistandes²⁷ invandrare. Iran menar att Afghanistan efter 2001 har en lagligt vald regering och att dess befolkning därmed i princip saknar skyddsbehov. Iranska myndigheter företar därför som regel ingen prövning av skyddsbehovet för personer som kommit efter 2001.²⁸

²² Abbasi-Shavazi, m.fl, oktober 2005, s. 15.

²³ Alla afghanska medborgare betraktades som flyktingar under denna period ”vid första anblick”, utan en individuell prövning.

²⁴ Abbasi-Shavazi, m. fl., oktober 2005, s. 16.

²⁵ Documentation and Research Centre – Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (Belgien) och Staatendokumentation from the Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior (Österrike), *Afghans in Iran and Pakistan. A joint report by experts from Austria and Belgium*, 2010-07-12, s. 6.

²⁶ Middle East Institute, Fondation pour la Recherche Stratégique (MEI-FRS), *The situation of Afghans in the Islamic Republic of Iran, Nine Years After the Overthrow of the Taliban Regime in Afghanistan*, 2011-02-04, s.2f,

http://www.refugeecooperation.org/publications/afghanistan/pdf/03_koepke.pdf (hämtad 2015-11-06)

²⁷ Om de inte senare lyckats registrera sig under *Comprehensive Regularization Plan* (CRP) och beviljats ett temporärt tillstånd för vistelse i landet. Se avsnitt 4.2 i denna rapport.

²⁸ Landinfo, Temanotat, *Afghanske borgere i Iran*, 2011-03-14, s. 7, 9,

http://www.landinfo.no/asset/1571/1/1571_1.pdf, (hämtad 2015-11-06); Human Rights Watch (HRW), *Unwelcome guests, Iran's Violation of Afghan Refugee and Migrant rights*,

Sedan 2002 har iranska myndigheters huvudinriktning inom flyktingpolitiken varit frivilligt återvändande, även om denna inriktning periodvis modifierats på grund av det låga antalet återvändande afghaner.²⁹ Under 2012 utvecklade UNHCR i samarbete med regeringarna i Iran, Afghanistan och Pakistan en strategi (SSAR)³⁰ för att lösa den afghanska flyktingsituationen. Denna strategi omfattar en plan både för att återintegrera återvändande afghanska medborgare i hemlandet, och även för att stödja värdländerna så att de kan assistera de flyktingar som inte återvänder.³¹

3.1. Irans nuvarande hållning gentemot afghaner i landet

Iran är ett komplext samhälle som inrymmer olika samhällssegment med olika syn på den afghanska befolkningen i landet. Vissa av dem vill exempelvis införa mer restriktioner för afghaner och istället prioritera insatser för iranska medborgare. De senaste två till tre åren visar dock på en mer progressiv utveckling för afghaner i landet där iranska myndighetsåtgärder rör sig mot en högre grad av integration av afghanerna i landet. Denna förändrade hållning manifesteras också i myndigheternas språkbruk då man nu allt oftare använder sig av termen *flykting* när man talar om afghanerna medan man tidigare ofta refererade till dem som *migranter*.³²

Bakgrunden till de iranska myndigheternas ändrade hållning är delvis insikten om att förhållandena i Afghanistan inte utvecklas i positiv riktning. Frivilligt återvändande av de afghanska flyktingarna är fortfarande huvudmålet för den iranska flyktingpolitiken, men man har insett att detta inte kan ske i större skala just nu, varför man försöker vidta åtgärder som förbättrar situationen för afghanerna medan man väntar på att återvändande kan ske.³³ Det finns idag en politisk vilja att stödja afghaners kapacitet att bli mer självförsörjande och självständiga, men samtidigt är Irans resurser begränsade och det innebär en stor utmaning för de iranska myndigheterna.³⁴

Officiellt uttalar dock myndigheterna att frivillig repatriering av de registrerade afghanerna är målsättningen, men de är i nuläget inte pådrivande i detta.³⁵

November 2013, <https://www.hrw.org/report/2013/11/20/unwelcome-guests/irans-violation-afghan-refugee-and-migrant-rights>, (hämtad 2015-11-06)

²⁹ MEI-FRS, s.7.

³⁰ SSAR - *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries.*

³¹ HRW, s. 51f.

³² INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

³³ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

³⁴ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

³⁵ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO F, Samtal i Teheran, november 2017.

När det gäller de illegalt vistandes afghanska medborgarna i landet så finns det också från iranska myndigheter ett intresse av att, inte minst utifrån säkerhetsmässiga aspekter, få mer kännedom om denna population.³⁶ Detta har resulterat i att iranska myndigheter under 2017 påbörjat en sammanräkning (*headcount*) och registrering av afghaner som vistas illegalt i landet. Man har i denna första vända prioriterat vissa utvalda kategorier, exempelvis oregistrerade afghaner som är gifta med iranska medborgare samt oregistrerade familjer som har barn i skolan. (se mer om denna registrering i avsnitt 4.3.1)³⁷

4. Olika rättslig status för afghanska medborgare i Iran

4.1. Amayeshregistrering

Amayeshprogrammet för flyktingar i Iran började genomföras under perioden 2001-2003. Under 2001 påbörjade man för-registreringarna och under 2003 hölls den första amayeshrundan.³⁸ Personer som registrerats genom programmet får så kallade amayeshkort³⁹ utfärdade, vilka medför rätt till bland annat sjukvård och utbildning. Amayeshkorten har en begränsad giltighet, och för att inte förlora sin legala status i Iran så måste amayeshregistrerade personer återregistrera sig vid varje registreringstillfälle som genomförs i Iran.⁴⁰

De afghaner som kom till Iran före 2001 betraktas som flyktingar av iranska myndigheter, förutsatt att de har registrerat sig vid samtliga amayeshregistreringar.⁴¹

Amayeshsystemet är idag inte ett öppet system, vilket innebär att nyanlända afghaner inte kan ansöka om asyl i Iran. Systemet idag innebär att de som redan är registrerade måste förnya sin registrering, men det sker i princip inte några nyregistreringar efter 2001. Till undantagen hör ett fåtal mycket sårbara fall.⁴² Barn till föräldrar som är amayeshregistrerade blir dock registrerade (se nedan.)

Om en person förlorat sin amayeshstatus till följd av en missad registrering så finns det ingen möjlighet till återregistrering.⁴³ Vidare så förlorar man sin amayeshregistrering om man lämnar Iran, och detta blir känt för iranska myndigheter.⁴⁴ Företrädare för det iranska utrikesministeriet bekräftar i

³⁶ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO F, Samtal i Teheran, november 2017.

³⁷ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

³⁸ Ibid.

³⁹ Se bilagor till denna rapport.

⁴⁰ Documentation and Research Centre (Belgien) / Federal Asylum Office (Österrike), s. 6.

⁴¹ Landinfo, s. 7

⁴² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁴³ Före detta amayeshregistrerade som förlorat sin status kan dock idag ges möjlighet till registrering genom den iranska regeringens *headcount* (se 4.3.1) av illegalt vistandes afghaner i landet. Detta ger åtminstone tills vidare skydd från deportation.

⁴⁴ Landinfo, s. 7, 12; HRW, s. 4.

november 2017 att amayeshregistrerade förlorar sin status om de lämnar Iran eftersom amayeshstatusen inte tillåter utresa.⁴⁵ En annan vidtalad källa har dock hört talas om enstaka fall där personer fått tillstånd att resa. Vanligen lämnar dock amayeshregistrerade sitt amayeshkort hemma om de avser passera landsgränsen så att de inte blir upptäckta och förlorar sin registrering.⁴⁶

BAFIA (The Bureau for Aliens and Foreign Immigrants Affairs) är den iranska myndighet som ansvarar för amayeshregistreringen och för att utfärda amayeshkortet.⁴⁷ BAFIA har så kallade *Kefalat-kontor* där amayeshregistreringen sker.⁴⁸

Amayeshkortet har vid varje registreringstillfälle haft olika färger, och innehåller uppgifter om vilken stad och provins som kortinnehavaren har tillåtelse att vistas i (se bilagor till denna rapport). Om en person behöver resa till en annan provins än sin registreringsprovins så måste personen skaffa ett särskilt resedokument för detta ändamål. Tidigare ska det ha räckt att en familjemedlem personligen infunnit sig vid amayeshregistreringen, och det har vanligen varit maken/fadern i en familj som närvarat.⁴⁹ Enligt källor som Lifos konsulterat i Iran i november 2017 är det aktuella kravet att samtliga familjemedlemmar, även barn, närvarar vid amayeshregistreringen.⁵⁰ Familjeöverhuvudet⁵¹ måste närvara vid registreringen för att hela familjen ska kunna registreras. Om denne saknas riskerar, i princip, hela familjen att förlora sin amayeshstatus. Vid förra registreringsrundan uppstod problem på grund av att det manliga överhuvudet i vissa fall saknades. Enskilda provinsmyndigheter löste dock detta genom att istället anteckna kvinnan som familjens överhuvud.⁵²

När ett barn till amayeshregistrerade föds så ska föräldrarna normalt sett rapportera detta till BAFIA som då lägger till barnet i familjelistan i amayeshregistret. Det är dock inte säkert att ett amayeshkort utfärdas direkt för den nyfödda. Ibland sker detta först vid nästa registreringsrunda. Det är inte heller säkert att föräldrarna låter registrera sitt nyfödda barn direkt efter födseln. Ibland sker detta först när barnet når skolålder och behöver registreras av den orsaken.⁵³ En förutsättning för att amayeshregistrera ett barn är att båda föräldrarna är registrerade. De afghanska barn som föds på sjukhus i Iran får ett födelseintyg som föräldrarna medtar till Kefalat-kontoret när de ska registrera barnet. För barn som fötts i hemmet är

⁴⁵ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

⁴⁶ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

⁴⁷ UNHCR, *Health, education, and livelihoods in the Islamic Republic of Iran, september 2013*, s. 2, <http://www.unhcr.org/50927ea59.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

⁴⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁴⁹ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

⁵⁰ INGO B Mashad, Samtal i Mashad, november 2017; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁵¹ Det vill säga den person som står antecknad som familjeöverhuvud i BAFIA:s register.

⁵² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁵³ Tillförlitlig, anonym källa som Lifos varit i kontakt med per e-post 2015-11-02.

registreringsprocessen mer komplex. Man kan dock med stöd av vittnen få ett intyg om födseln via iransk polis. Detta intyg kan sedan inges till Kefalat-kontoret vid amayeshregistrering av barnet.⁵⁴

Familjelistan i amayeshregistret kan omfatta medlemmar ur den utvidgade storfamiljen och inte enbart föräldrar och barn. Varje individ har ett amayeshnummer och det finns även ett gemensamt nummer för familjen.⁵⁵

Human Rights Watch (HRW) menar i en rapport från 2013 att det i Iran under amayeshsystemet har blivit allt svårare att bibehålla sin flyktingstatus. Registreringsprocessen har blivit allt mer omständlig och kostsam, vilket ibland medfört att registrerade flyktingar har förlorat sin flyktingstatus. Amayeshkorterna har också haft olika giltighetstid, vissa så kort som tre månader. En del afghaner som tidigare intervjuats av HRW har uttryckt en misstro gentemot iranska myndigheter. Denna misstro har medfört att många flyktingregistrerade afghaner har undvikit att vända sig till iranska myndigheter för att genomgå omregistrering av rädsla för att då bli deporterade. Detta har således medfört att de förlorat sin status som flyktingar.⁵⁶ Enligt källor på plats i Iran i slutet av 2017 har dock iranska myndigheter lättat upp sin praxis gällande deportationer och en amayeshregistrerad person som exempelvis upptäcks vid gränsen eller i en provins där man inte får vistas kan idag ges en andra chans istället för att bli föremål för direkt deportation.⁵⁷

Nu aktuell amayeshrunda för afghaner är amayesh 12, vilken påbörjades i september 2017. Processen kring förnyad registrering är fortfarande förknippad med svårigheter och olika sorters avgifter, vilka kan variera i olika provinser.⁵⁸ Vanligen sker förnyelse varje år och kostnaden ligger runt 200-300 USD för en familj på fem personer. (då ingår kostnaden för arbetstillstånd för en person samt provinsskatt) De nya korten för amayesh 12 är ljusblå.⁵⁹ Iranska myndigheter annonserar på internet när det är dags för en ny amayeshrunda. De informerar även om andra regler online och förväntar sig att de som berörs håller sig uppdaterade, vilket inte alltid är fallet. Hjälporganisationer går därför ut med extra information till de mest sårbara grupperna för att de inte ska missa att registrera sig för ett nytt amayeshkort eller för skolgång åt barnen.⁶⁰ Från 2017-2018 så införs upptagande av biometrisk information i samband med amayeshregistreringen.⁶¹

Vad gäller de ekonomiska svårigheterna för en del afghaner att frambringa olika registreringsavgifter så har UNHCR i samarbete med BAFIA

⁵⁴ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ HRW, s. 32, 34f, 37.

⁵⁷ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁵⁸ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁵⁹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁶⁰ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁶¹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

identifierat utsatta flyktingar och låtit dem undantas från kraven på vissa avgifter. Under amayesh 9, identifierades exempelvis 209 000 utsatta personer vilka medgavs undantag från olika avgifter.⁶² En källa på plats i Iran bekräftar i november 2017 att iranska myndigheter fortsatt identifierar särskilt sårbara kategorier av afghaner som kan få hjälp med att betala exempelvis den årliga avgiften för amayeshregistrering samt arbetstillstånd.⁶³

4.2. Andra program för legal vistelse i Iran

Under 2010 till 2012 genomförde iranska myndigheter en registreringsplan benämnd *Comprehensive Regularization Plan (CRP)*. Enligt denna plan skulle illegalt vistandes afghaner kunna registrera sig hos iranska myndigheter, och sedan återvända till Afghanistan för att därifrån ansöka om visum för att kunna återvända till Iran med temporär vistelserätt och rätt att arbeta. Efter påtryckningar från Afghanistan så tilläts dock senare familjer att kvarstanna i Iran under själva ansökningsprocessen, medan ensamma män måste resa tillbaka till hemlandet. CRP-processen visade sig vara kostsam och innehålla många hinder på vägen, men i juli 2012 meddelade BAFIA att 560 000 afghaner hade registrerat sig under CRP-programmet. Det var dock oklart om alla dessa personer hade beviljats iranskt visum eller inte. CRP-programmet innehöll ingen möjlighet att registreras som flykting i Iran utan erbjöd en möjlig väg för illegala migranter att ansöka om arbetstillstånd och skaffa sig dokument för temporär vistelserätt i landet⁶⁴

Enligt uppgifter från UNHCR fanns det 2015 över en halv miljon afghaner i Iran med tidsbegränsad, vanligen tre månaders, vistelserätt i landet. Familjer (så kallade *family passport holders*) kunde då ansöka om förlängning av sina tillstånd på plats i Iran medan övriga (*single passport holders*) medgavs att ansöka om förlängning i Iran vid högst två tillfällen, varefter de var tvungna att resa till Afghanistan för att inge ansökan.⁶⁵

Under 2012 införde iranska myndigheter också en möjlighet för amayeshregistrerade afghaner att frivilligt avsäga sig sitt amayeshkort i utbyte mot andra typer av tidsbegränsade uppehållstillstånd i Iran. (Programmet har benämnts *ASA - Alternative Stay Arrangement*). Att byta status innebär exempelvis ytterligare rättigheter avseende exempelvis rörelsefrihet och arbete.⁶⁶ Med det tidsbegränsade tillståndet följde exempelvis rätten att inneha körkort samt att driva affärsverksamhet. Det saknas dock garantier för förlängning av sådana uppehållstillstånd och det finns ingen möjlighet att få sin tidigare amayeshstatus återupprättad om man väl genomfört ett statusbyte.⁶⁷

⁶² UNHCR, *Health, education, and livelihoods in the Islamic Republic of Iran*, s. 3.

⁶³ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁶⁴ HRW, s. 46ff.

⁶⁵ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

⁶⁶ UNHCR, *Health, education, and livelihoods in the Islamic Republic of Iran*, s.3;

INGO B, E-post, 2018-03-14.

⁶⁷ HRW, s. 38.

4.2.1. Afghaner med pass och visum för vistelse i Iran

Det finns idag cirka 620 000 tidigare oregistrerade eller före detta amayeshregistrerade afghaner som vistas i Iran med pass och olika typer av tillstånd för tillfällig vistelse.⁶⁸ Dessa afghaner, vanligen refererade till som *passport holders*, utgörs främst av de afghaner som under perioden 2010-2012 lät registrera sig under CRP (*Comprehensive Regularization Plan*). En del av dem utgörs dock av tidigare amayeshregistrerade som under ASA (*Alternative Stay Arrangement*) bytt ut sin amayeshstatus mot annat tidsbegränsat tillstånd, exempelvis studentvisum.⁶⁹

CRP-programmets möjlighet för afghaner som vistas illegalt i Iran att registrera sig och därefter ansöka om visum för arbete, är idag inte öppet för nyregistreringar. Afghaner som lät registrera sig under CRP finns dock fortsatt kvar i Iran efter att de har beviljats förlängningar på sina viseringar.⁷⁰ BAFIA har under början av 2018 annonserat att den sjätte förlängningsrundan har påbörjats för familjer med visum som registrerat sig under CRP. Kostnaden för att förnya visumet är cirka 85 USD och en administrativ avgift till Kefalat-kontoret tillkommer på cirka 8 USD. Därtill ska en kommunal skatt inbetalas, men sårbara familjer undantas från denna.⁷¹

Möjligheten att byta rättslig status för vistelse i Iran (under Alternative Stay Arrangement) är alltså jämt öppen för amayeshregistrerade personer.⁷²

4.2.2. Olika typer av iranska visum

Iran utfärdar årligen ett stort antal viseringar till afghaner. Majoriteten av dessa utgörs av turistvisum, vilka vanligen utfärdas med en giltighetstid om tre månader och till en kostnad av 300 euro.⁷³ Det finns dock olika sorters visum (pilgrimsvisum, arbetsvisum, studentvisum etc) med olika giltighetstider, och kostnaderna kan variera mellan 60-500 USD beroende på vilken typ av visum det gäller. Förlängningar av visumet görs genom en skönsmåsig bedömning av iranska myndigheter. Även om innehavare av visum har större friheter och möjligheter i Iran än amayeshregistrerade så innebär kostnaderna att många afghaner inte har råd att skaffa pass och visum för vistelse i Iran.⁷⁴

För studier på universitetsnivå i Iran krävs studentvisum och amayeshregistrerade afghaner kan under ASA (se 4.2.1) avsäga sig sin amayeshstatus och istället beviljas studentvisum.⁷⁵ Studenter får som regel

⁶⁸ UNHCR, 2017-07-01.

⁶⁹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁷⁰ INGO B, E-post, 2018-03-14.

⁷¹ INGO B, E-post, 2018-04-04.

⁷² INGO B, E-post, 2018-03-14.

⁷³ Det iranska utrikesdepartementet, Teheran, november 2017.

⁷⁴ INGO B, E-post, 2018-03-14.

⁷⁵ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

ettåriga visum.⁷⁶ Dessa visum kostar inget,⁷⁷ men ansökan kan inte göras i Iran.⁷⁸ Förlängning av studentvisumet kan dock göras på plats i Iran.⁷⁹ En förstagångsansökan om studentvisum i Iran kan göras både i Kabul och Herat.⁸⁰

När det gäller arbetsvisum så kan amayeshregistrerade personer genom ASA avsäga sig sin amayeshstatus och istället erhålla ett tidsbegränsat arbetstillstånd. Detta kan göras på plats i Iran och personen behöver inte heller resa tillbaka till Afghanistan för att inge förlängningsansökan när visumet går ut. För att göra en sådan förstagångsansökan krävs:

- amayeshkortet (för samtliga familjemedlemmar)
- giltigt pass (för samtliga familjemedlemmar)
- ifyllt ansökningsformulär
- en avgift om cirka 3 USD per person⁸¹

Illegalt vistandes afghaner i Iran kan inte ansöka om arbetsvisering i Iran. Detta kunde emellertid göras under CRP 2010 (se 4.2.1). Personer som då beviljades visering finns fortsatt kvar i landet och får dessa tillstånd förlängda.⁸²

Den stora merparten av beviljade visum utgörs dock som nämnts ovan av turistviseringar. Många afghaner kommer till landet på dessa viseringar i syfte att arbeta, något som iranska myndigheter ofta väljer att bortse från så länge de sköter sig och inte begår brott i Iran.⁸³

Det har varit på tal att myndigheterna skulle börja utfärda treåriga visum, exempelvis till studenter, men det är osäkert om utfärdandet av dessa ännu har kommit igång.⁸⁴

4.3. Afghaner som vistas illegalt⁸⁵ i Iran

Många av de afghanska medborgare som kommit till Iran efter 2001 betraktas som illegala invandrare då iranska myndigheter menar att Afghanistan efter 2001 har en lagligt vald regering och att dess befolkning därmed i princip saknar skyddsbehov. Iranska myndigheter företar därför som regel ingen prövning av skyddsbehovet för de personer som kommit till landet efter 2001.⁸⁶

⁷⁶ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

⁷⁷ Det iranska utrikesdepartementet, Teheran, november 2017.

⁷⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

⁷⁹ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

⁸⁰ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁸¹ INGO B, E-post, 2018-03-14.

⁸² Ibid.

⁸³ Det iranska utrikesdepartementet, Teheran, november 2017.

⁸⁴ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017; INGO A, E-post, 2018-03-28.

⁸⁵ Benämns i denna rapport också som oregistrerade. I engelskspråkiga rapporter används vanligen termen *undocumented*.

⁸⁶ Landinfo, Temanotat. *Afghanske borgere i Iran*, s. 7ff; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; HRW, s. 4.

De afghaner som vistas illegalt i Iran uppskattas idag vara cirka 1,5-2 miljoner.⁸⁷ Många av dem är ensamma män som antingen stannar i landet en tid eller som rör sig fram och tillbaka mellan Iran och Afghanistan.⁸⁸ I gruppen illegalt vistandes afghaner återfinns både personer som nyligen tagit sig in i landet liksom familjer som bott i landet under decennier.⁸⁹

4.3.1. Registrering av illegalt vistandes/oregistrerade afghaner

Som ett led i iranska myndigheters strävan att få grepp om de illegalt vistandes afghanerna i landet har man under 2017 genomfört ett program avsett för att identifiera och registrera dessa afghanska medborgare. Denna så kallade *headcount* riktade sig initialt enbart mot afghaner men kom senare att utvidgas till att också omfatta irakiska medborgare i landet. I mitten av september 2017 hade iranska myndigheter genom detta program identifierat cirka 800 000 utländska medborgare med illegal vistelse i landet.⁹⁰

Identifieringsprogrammet av de illegalt vistandes afghanerna har i första vändan riktat sig mot tre särskilda kategorier:

- 1) Oregistrerade afghaner med barn som går i skolan
- 2) Oregistrerade afghaner som är gifta med amayeshregistrerade
- 3) Oregistrerade afghaner som är gifta med iranska medborgare

Personer ur dessa kategorier som genomgått identifikation enligt programmet har försetts med ett papperskvitto (*headcount slip*⁹¹), vilken tills vidare skyddar dem från att bli deporterade från Iran.⁹²

Enligt uppgifter från en källa ska möjligheten att delta i programmet också ha utvidgats till tidigare amayeshregistrerade personer eller visuminnehavare som av någon anledning förlorat sin status.⁹³

Iranska myndigheters fokus just nu är att kartlägga och reglera vistelsen för de afghaner som vistas illegalt i landet, inte deportationer. Många av de oregistrerade afghanerna har levt i Iran under decennier och de behövs som arbetskraft inom den växande ekonomin.⁹⁴ Även om myndigheterna fortsatt deporterar afghaner som vistas illegalt i landet om de påträffas så har de också en pragmatisk hållning. Myndigheterna är medvetna om att den

⁸⁷ UNHCR, 2017-07-01

⁸⁸ MEI-FRS, s. 5.

⁸⁹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO C, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹⁰ UNHCR, 2018 Planning summary: Operation: Islamic Republic of Iran, 2017-11-14, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/pdfsummaries/GA2018-IslamicRepublicofIran-eng.pdf>, (hämtad 2018-01-27)

⁹¹ Denna utgörs av en liten vit pappersremsa av enkel beskaffenhet. Lifos har inte något provexemplar.

⁹² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017

⁹³ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹⁴ INGO C, Samtal i Teheran, november 2017.

afghanska arbetskraften behövs då afghaner ofta utför den typ av arbete som iranier ratar, exempelvis inom byggsektorn.⁹⁵

Det är oklart vad den påbörjade regleringen av de illegalt vistades afghanerna i landet kommer att leda till, men ett scenario är att man i förlängningen, liksom under CRP (se 4.2.1), ger dem möjligheten till legal vistelserätt i landet genom att de beviljas någon typ av tidsbegränsat uppehållstillstånd.⁹⁶

5. Afghaners geografiska lokalisering i Iran

Majoriteten av afghaner, både de som vistas i landet legalt och de som vistas illegalt, bor i afghandominerade urbana eller semiurbana områden.⁹⁷ Dessa områden är vanligtvis lokaliserade där det finns en stor efterfrågan på arbetare inom exempelvis jordbruk, byggsektor och annat kroppsarbete.⁹⁸ Socioekonomiska faktorer är ofta avgörande för var man bor och afghaner i Iran bor vanligen i fattiga områden. Det kan vara bland iranier men även bland andra nationaliteter som exempelvis pakistanier och bangladeshier.⁹⁹

Enligt en uppskattning från iranska myndigheter så lever cirka 57 procent av afghanerna i Iran i provinserna Teheran, Esfahan samt Khorasan-e Razavi (där Mashad är huvudort). Omkring 22 procent lever i provinserna Kerman, Fars och Qom medan övriga är utspridda i ett antal provinser.¹⁰⁰

Afghaner i Iran bosätter sig ofta utifrån etnicitet, varför man kan se en viss etnisk segregering i bostadsmönstret.¹⁰¹ Många hazarer är exempelvis bosatta i staden Mashad i provinsen Khorasan-e Razavi. Befolkningen i stadsdelen Golshahr i Mashad är starkt hazardominerad.¹⁰² Exempel på stadsdelar i Teheran med en stor koncentration av afghaner är Shahr-e Rey (15 km sydöst om Teheran city); Nematabad (10 km söder om Teheran city) och Kan (25 km nordväst om Teheran city).¹⁰³

Av de cirka 950 000 afghanska medborgare som är amayeshregistrerade i Iran så bor endast cirka tre procent i flyktingläger.¹⁰⁴ Det finns i Iran 20

⁹⁵ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹⁶ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹⁷ MEI-FRS, s. 2; INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

⁹⁸ MEI-FRS, s. 2.

⁹⁹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁰⁰ UNHCR, *International Conference on the Solutions Strategy for Afghan Refugees, to support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, maj, 2012, s. 34, <http://www.unhcr.org/afghanistan/solutions-strategy.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

¹⁰¹ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁰² INGO B Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

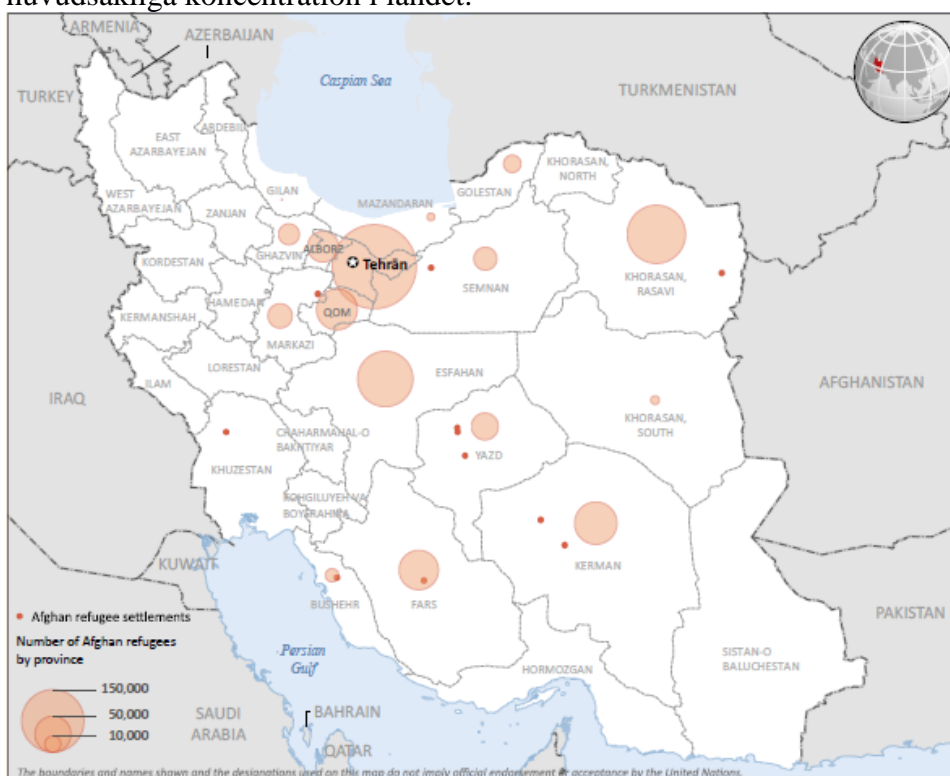
¹⁰³ Abbasi-Shavazi, Mohammad Jalal, m.fl, *Return to Afghanistan? A Study of Afghans Living in Teheran*, juni 2005, s. 23f, <http://www.unhcr.org/430b1c842.pdf>, (hämtad 2018-03-08)

¹⁰⁴ UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, s. 5, <http://www.unhcr.org/539ab62a9.html>, (hämtad 2015-11-06)

flyktingläger¹⁰⁵ i 13 olika provinser vilka under slutet av 2014 inhyste cirka 29 000 flyktingar. Många av dessa läger upprättades under 1980-talet och är idag i stort behov av upprustning.¹⁰⁶

Den etniska sammansättningen i flyktinglägren varierar. Det finns både blandade läger och läger där en viss grupp dominerar. I lägren i Kerman i söder återfinns exempelvis företrädesvis pashtuner och sunnimuslimer medan shiamuslimer är mer koncentrerade till Mashad. Även om flyktinglägren är avsedda för amayeshregistrerade personer så lever i praktiken även oregistrerade afghaner i lägren. Människor kan röra sig in och ut från lägren som är självstyrda och leds av en rådsförsamling av äldre.¹⁰⁷

Figuren nedan åskådliggör var de amayeshregistrerade afghanerna har sin huvudsakliga koncentration i landet.

Källa: UNHCR, 2015.¹⁰⁸

¹⁰⁵ UNHCR, Global Focus, *Islamic Republic of Iran*, http://reporting.unhcr.org/node/2527#_ga=2.74551058.1843232296.1522311215-1597380450.1505285223 (hämtad 2018-03-29)

¹⁰⁶ UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, s. 9.

¹⁰⁷ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁰⁸ UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, s. 2.

6. Etnisk tillhörighet bland afghanerna

Den afghanska flyktingpopulationen i Iran består av ett antal olika etniska grupper. Enligt UNHCR visade 2005-års amayeshregistrering följande etniska sammansättning: hazarer (40,47 %), tadjjiker (22,07 %), pashtuner (8,8 %) baluchier (3,1 %) och uzbeker (2,5 %).¹⁰⁹ Siffrorna får dock anses som ungefärliga. Andra siffror som presenteras av UNHCR anger att hazarer och tadjjiker tillsammans utgör över 70 procent av flyktingarna.¹¹⁰

6.1. Lifos kommentar

Det saknas statistik på grupptillhörighet för afghanska medborgare som vistas illegalt i Iran. Även denna population torde dock till stor del bestå av hazarer och tadjjiker. Dessa grupper talar dari (en dialekt av persiska) och har därmed lättare för att ta sig fram i det iranska samhället än exempelvis pashtuner som i regel är pashtotalande. Hazarerna är därtill oftast shiamuslimer, varför de också har en religiös koppling till Iran. Pashtunerna som huvudsakligen bebor de södra och östliga delarna av Afghanistan har istället, när de lämnat hemlandet, företrädesvis sökt sig till Pakistan som också befolkas av pashtotalande pashtuner i det område som angränsar till Afghanistan.

7. Afghaners tillgång till samhällsservice i Iran

Global lågkonjunktur och ekonomiska sanktioner har under ett antal år inneburit en svår ekonomisk situation i Iran med kraftigt ökade levnadskostnader i landet. UNHCR angav under 2015 att 24 procent av de registrerade flyktingarna var att anse som särskilt utsatta.¹¹¹ Trots ekonomiska kriser har den iranska regeringen genom åren fortsatt att leverera service inom olika samhällssektorer. För några år sedan bedömde man att den ekonomiska bördan för Iran på sikt kunde komma att lättas genom de nya framtidsutsikterna om successivt hävda sanktioner mot Iran,¹¹² men trots en ökad tillväxt under 2016 när många sanktioner mot Iran hävts så kvarstår många ekonomiska problem i landet.¹¹³ Den iranska regeringen har trots detta under de senaste tre till fyra åren valt en inriktning gentemot landets afghaner som inneburit en förbättrad servicetillgång inom i synnerhet utbildnings- och sjukvårdssektorn.¹¹⁴

¹⁰⁹ MEI-FRS, s.3.

¹¹⁰ UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, s. 5.

¹¹¹ UNHCR, *2015 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran*.

¹¹² UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, s. 5.

¹¹³ BBC News, *Six charts that explain the Iran protests*, 2018-01-04, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-42553516>, (hämtad 2018-03-08)

¹¹⁴ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

7.1. Utbildning

7.1.1. Generellt om skolsystemet

I Iran varar den obligatoriska grundskolan i nio år. Därefter följer tre års gymnasium (*Upper Secondary/Dabirestan*). Gymnasiestudier är inte obligatoriska men liksom grundskolan är gymnasiet avgiftsfritt inom det allmänna skolsystemet.¹¹⁵ Alla skolor på dessa nivåer är könssegregerade.¹¹⁶ I flickskolor tjänstgör kvinnliga lärare och i pojkskolor tjänstgör manliga. I enskilda områden där det råder brist på kvinnliga lärare kan manliga lärare ändå tillåtas undervisa på en flickskola. På universitetsnivå upphör könssegregeringen och där går unga män och kvinnor tillsammans.¹¹⁷

7.1.2. Grundutbildning för afghanska barn

När det gäller utbildning så har amayeshregistrerade barn länge haft rätt till skolgång i landet. Oregistrerade afghanska barn har periodvis tillåtits skolgång i Iran både i iranska och afghanska skolor. Enligt ett presidentdekret från 2009 kunde exempelvis afghanska barn (även dokumentlösa) skriva in sig i skolan om familjen registrerades hos BAFIA och skolavgifterna betalades. Denna möjlighet upphörde dock året därefter.¹¹⁸

De senaste åren har iranska myndigheter allt mer insett vikten av att afghanska barn får skolgång i Iran då detta både kommer att förbättra deras möjligheter vid repatriering samt möjliggöra att de i högre grad bidrar till det iranska samhället under sin vistelse där.¹¹⁹

7.1.3. Oregistrerade afghanska barns möjlighet till skolgång

I enlighet med ett dekret utfärdat under 2015 av Irans högsta andliga ledare, Ayatollah Ali Khamenei, ska alla afghanska barn i Iran idag ha rätt till skolgång oavsett om de har legal vistelserätt i landet eller inte.¹²⁰ Detta dekret avser tolv års skolgång och medger inte rätt till högre studier på universitet.¹²¹

Under läsåret 2016/17 var över 350 000 afghanska och irakiska barn inskrivna i det iranska skolsystemet. Siffran omfattar både amayeshregistrerade och oregistrerade personer.¹²² Under 2017 ökade antalet afghanska barn som är inskrivna i iransk skola. Möjligheten till

¹¹⁵ Diplomatkälla, Teheran, E-post, 2018-03-02.

¹¹⁶ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹¹⁷ Ibid.

¹¹⁸ MEI-FRS, s. 4.

¹¹⁹ UNHCR, Iran Fact Sheet, augusti 2015, s. 3, <http://unhcr.org.ir/uploads/news/15-9-07%20Iran%20Factsheet%20-%20August%202015%20FINAL.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

¹²⁰ Arash Karami, Al-Monitor, *Khamenei orders schooling for all Afghan children in Iran*, 2015-05-19, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/05/iran-afghan-refugees-education-discrimination.html>, (hämtad 2015-11-02)

¹²¹ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²² UNHCR, 2017-07-01.

skolgång gäller både för afghanska barn som nyss anlant till landet liksom för barn som bott i landet under en längre tid.¹²³

Generellt sett implementeras dekretet ute i provinserna och antalet oregistrerade afghanska barn som går i skola har ökat sedan det utfärdades. Genomförandet kan dock skilja sig åt i olika provinser. I vissa provinser har det varit förknippat med problem, exempelvis i Yazd där en del skolor motsatt sig dekretet. I provinserna Yazd och Kerman har det förekommit demonstrationer mot afghaner, men provinsguvernörerna har varit lojala gentemot dekretet och lyckats begränsa demonstrationerna.¹²⁴

För att trycket på det iranska utbildningssystemet inte ska bli för stort, och för att minska pull-faktorn för afghaner i hemlandet, kan skolregistrering inför terminsstarten endast ske inom en kort tidsperiod. Under läsåret 2015/16 kunde registrering endast ske inom en tidsram av sju dagar, vilket man senare utökade under 2017 då man bedömde att utbildningskapaciteten medgav detta.¹²⁵ Nyanlända afghaner kommer dock vanligen till Iran i syfte att arbeta, och inte för att barnen ska gå i skola. Utöver familjeöverhuvudet måste även många av barnen bidra till familjeförsörjningen.¹²⁶

De oregistrerade afghanska barn som registreras för skolgång i Iran får så kallade *blue cards* utfärdade som bevis på detta. Ett sådant barn samt dess familjemedlemmar är tills vidare skyddade från att deporteras från Iran.¹²⁷ Dessa oregistrerade familjer med barn inskrivna i det iranska skolsystemet har utgjort en av målgrupperna för den registreringskampanj som iranska myndigheter genomfört under 2017. De har kunnat registrera sig hos BAFIA och då fått ett litet papperskvitto som under barnets skolgång utgör ett skydd mot deportation.¹²⁸ (se 4.3.1)

Före 2015 var afghaner tvungna att betala undervisningsavgifter. Dessa kostade runt 70 USD och betalades direkt till utbildningsdepartementet. I tillägg kom olika sorters avgifter till själva skolan. Från 2015 erbjuds gratis skolgång åt alla. På grund av den ekonomiska krisen i landet har det dock vuxit fram en praxis där föräldrarna åläggs att betala för olika tjänster och aktiviteter i skolan. Detta är ingen egentlig skolavgift utan ett stöd för att skolan ska kunna genomföra vissa tilläggsaktiviteter så som utflykter och dylikt. I vissa fattiga områden tas ingen avgift ut medan avgiften i mer välbeställda områden, exempelvis vissa områden i Teheran, kan vara cirka 100 USD per år. Avgifterna är lika stora för iranska barn som för afghanska.¹²⁹

¹²³ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²⁴ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017; INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²⁷ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹²⁹ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

Numer är skolorna oftast integrerade och afghanska barn går vanligen tillsammans med iranska barn. Undervisningen genomförs av iranska lärare. Det finns dock fortsatt ett litet antal afghanska skolor från perioden då afghaner drev egna skolor på grund av att de utestängdes från det iranska skolsystemet. Dessa skolor återfinns främst i flyktingläger.¹³⁰

I enskilda områden underlåter både afghanska och iranska familjer att sända sina barn till skolan. Orsaken är ofta svåra ekonomiska förhållanden som innebär att familjerna istället måste låta sina barn arbeta och bidra till familjeförsörjningen. Ibland kan orsaken vara kulturell. Det förekommer barnäktenskap och flickor som tas ur skolan tidigt på grund av att familjen beslutat att gifta bort dem.¹³¹

7.1.4. Universitetsstudier

För att som utlänning antas till universitetsstudier i Iran krävs ett studentvisum, och för att få detta visum måste en amayeshregistrerad person avsäga sig sin amayeshstatus. Generellt sett har det tidigare varit mycket få afghaner som genomfört universitetsstudier i Iran,¹³² men antalet afghanska universitetsstudenter uppges nu ha ökat.¹³³

En amayeshregistrerad person måste lämna Iran och resa tillbaka till Afghanistan för att därifrån ansöka om sitt studentvisum.¹³⁴ De beviljade studentviseringarna har som regel ett års giltighetstid.¹³⁵

Förlängningsansökan av befintligt visum kan göras i Iran. Universitetet utfärdar då ett intyg som uppvisas för BAFIA som tar beslut om tillståndet, varefter personen får uppsöka polismyndigheten för att förlänga sitt visum.¹³⁶

Enligt en källa i Mashad, en afghan som själv är amayeshregistrerad och har utbildat sig på universitet, var dock regelverket annorlunda för cirka tio år sedan och man fick då behålla sin amayeshregistrering vid universitetsstudier.¹³⁷ Det finns också idag enstaka undantag från regeln att man måste avsäga sig sin amayeshregistrering vid studier på universitet. Detta gäller dock endast vid studier på enstaka allmänna universitet. Afghaner som studerar på universitetsnivå kan också i vissa fall tillåtas att göra detta på universitet som egentligen ligger i områden där afghaner generellt är förbjudna att vistas.¹³⁸

¹³⁰ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³¹ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³² Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

¹³³ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³⁴ Enligt uppgift görs ingen åtskillnad här mellan män och kvinnor. (INGO A, E-post, 2018-04-09)

¹³⁵ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; Afghanska studenter, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³⁶ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹³⁷ Lokalanställd afghan vid INGO, Samtal i Mashad, november 2017.

¹³⁸ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

Efter avslutade universitetsstudier har män tidigare förväntats lämna Iran och åka tillbaka till Afghanistan för att hjälpa till med återuppbyggnaden av landet medan kvinnor fått stanna i Iran även efter avslutade studier.¹³⁹ Enligt BAFIA tillåts numer även män att stanna kvar i Iran efter universitetsstudier. De kan efter studierna ansöka om arbetstillstånd i Iran, och om de skulle nekas sådant visum av polismyndigheten kan de, enligt BAFIA, få sitt amayeshkort tillbaka. Detta är dock ovanligt eftersom polisen vanligen beviljar deras viseringsansökningar.¹⁴⁰ En annan källa som Lifos konsulterat menar dock att män fortfarande inte regelmässigt kan påräkna att få stanna kvar i Iran efter avslutade universitetsstudier.¹⁴¹

7.2. Sjukvård

Trots ekonomiska nedskärningar inom andra områden i det iranska samhället så har de iranska myndigheterna under 2014-2015 genomfört ett reformarbete avseende amayeshregistrerade personers sjukförsäkringssystem, vilket har överförs från den privata sektorn till den offentliga.¹⁴² Detta innebär att amayeshregistrerade personer numer har rätt till sjukvårdsservice på liknande villkor som iranska medborgare.¹⁴³ Den allmänna sjukvårdsförsäkringen (*Salamat Health Insurance*) innebär att man betalar in en försäkringspremie som täcker bland annat sjukhusvård, olika typer av undersökningar så som röntgen och dylikt.¹⁴⁴ Både iranska medborgare och amayeshregistrerade får betala en viss andel för mediciner. De personer som inte har råd att bekosta nödvändig medicin kan få stöd av olika välgörenhetsorganisationer.¹⁴⁵

Även oregistrerade afghaner har tillgång till vård men de måste betala för den. På sjukhusen finns det socialkontor som kan hjälpa fattiga patienter. Kontoret kan exempelvis besluta om att reducera eller slopa kostnaden för mindre bemedlade. Det förekommer också att dessa socialkontor kontaktar olika hjälporganisationer och ber dem bidra finansiellt till behandlingen.

¹³⁹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017; INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁴⁰ BAFIA, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁴¹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁴² Sveriges ambassad i Teheran, Migrationsrapport, 2015-11-01.

¹⁴³ UNHCR, *Iran incorporates refugees into its universal public health insurance scheme*, 2015-11-01, <http://unhcr.org.ir/en/news/1318/IRAN-INCORPORATES-REFUGEES-INTO-ITS-UNIVERSAL-PUBLIC-HEALTH-INSURANCE-SCHEME>, (hämtad 2015-11-06)

¹⁴⁴ UNHCR, *For refugees in Iran, health plan brings care and comfort*, 2015-12-17, <http://www.unhcr.org/afr/news/latest/2015/12/567291ae6/refugees-iran-health-plan-brings-care-comfort.html>, (hämtad 2018-03-09); United Nations Iran, *22 May – 3rd Cycle of the Salamat Universal Public Health Insurance (UPHI) for Refugees*, 2017-05-22, <https://www.un.org.ir/all-stories/item/4116-3rd-cycle-of-the-salamat-universal-public-health-insurance-uphi-for-refugees>, (hämtad 2018-03-09)

¹⁴⁵ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017; The Guardian, *Rouhancare: Iranian president's unsung domestic success*, 2017-09-04, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/04/rouhancare-iran-president-unsung-domestic-success-healthcare-hassan-rouhani>, (hämtad 2017-03-09)

Ibland sker också insamlingar via sociala medier för att bekosta vården för patienter som saknar egna medel.¹⁴⁶

Oregistrerade afghanska kvinnor kan föda barn på sjukhus men den som inte har en sjukförsäkring måste bekosta vården själv. Många afghanska kvinnor föder på sjukhus men en del föder i hemmet. Det beror inte enbart på ekonomiska faktorer utan det finns också kulturella orsaker till detta och kan exempelvis handla om att det saknas kvinnliga läkare på sjukhuset.¹⁴⁷

En källa som Lifos träffat på plats i Teheran i november 2017 menade att oregistrerade afghaner inte är rädda för att exempelvis söka vård på grund av en eventuell deportationsrisk. Källan hade inte hört talas om afghaner som deporterats på grund av att man blivit påkommen som illegalt vistandes i landet under sjukhusvård.¹⁴⁸ En annan källa menade dock att en eventuell deportationsrisk kan hindra vissa av de oregistrerade afghanerna att våga träda fram i olika sammanhang. Exempelvis finns det bland vissa oregistrerade ett motstånd mot att träda fram och registrera sig i samband med barnens skolgång.¹⁴⁹

8. Restriktioner för arbete, ägande, rörelsefrihet m.m

8.1. Arbete

Amayeshregistrerade afghaner har rätt att ansöka om arbetstillstånd. Män i åldern 18 till 65 år är förpliktigade att göra detta i samband med amayeshregistreringen.¹⁵⁰ Amayeshregistrerade kvinnor kan inte ansöka om något officiellt arbetstillstånd i Iran, men i praktiken arbetar även vissa afghanska kvinnor, ofta inom hemmet.¹⁵¹

Arbetsmarknaden för afghaner i Iran är reglerad, och afghaner har rätt att arbeta inom 87 olika yrken.¹⁵² De arbeten som är tillåtna för afghaner är huvudsakligen lågavlönade, tunga kroppsarbeten.¹⁵³ Dessa arbeten är sådana som vanligen inte är eftertraktade bland iranier.¹⁵⁴

Ett problem för amayeshregistrerade personer som har utbildat sig är att restriktionerna på arbetsmarknaden kan innebära att de är förhindrade att arbeta inom det fält som de är utbildade för.¹⁵⁵ När det gäller den afghanska befolkningens tillgång till arbetsmarknaden och möjligheterna till ett

¹⁴⁶ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁴⁷ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁵⁰ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

¹⁵¹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁵² Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

¹⁵³ HRW, s. 71.

¹⁵⁴ Ibid, s. 71 samt Arash Karami, 2015.

¹⁵⁵ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

livsuppehälle har dock iranska myndigheter de senaste åren minskat på tidigare restriktioner. I enskilda fall där en amayeshregistrerad person innehar en viss yrkeskompetens som inte faller inom de 87 tillåtna yrkena så kan undantag medges som innebär att personen ändå får lov att verka inom det aktuella yrket.¹⁵⁶

En del av de 620 000 afghaner som idag vistas legalt i Iran med pass och visum är tidigare amayeshregistrerade som har av sagt sig sin amayeshstatus för ett tidsbegränsat visum grundat på arbete eller studier i enlighet med ASA (se 4.2).¹⁵⁷ De fördelar som följer med ett sådant statusbyte är att ett tidsbegränsat arbetsvisum ger rätten att arbeta även utanför de 87 yrken som är tillåtna för afghaner. Man har också rätt att lagligen resa mellan Iran och Afghanistan samt att köra bil. Vidare har personer med pass och visum också rätt att resa över provinsgränserna till skillnad från amayeshregistrerade afghaner som måste ansöka om särskilt resetillstånd om de vill lämna hemprovinsen. Trots fördelarna med statusbytet har det ändå inte blivit så populärt på grund av den osäkerhet som råder kring vad som händer när det tidsbegränsade uppehållstillståndet väl går ut.¹⁵⁸

Många afghaner i Iran arbetar inom byggsektorn. Deras löneläge är generellt mycket lägre än iranska medborgares.¹⁵⁹ Den genomsnittliga månadslönen för en afghan i Iran ligger på cirka en miljon toman (vilket motsvarar runt 2 200 SEK).¹⁶⁰ Ibland kan razzior genomföras på arbetsplatser men myndigheterna är samtidigt pragmatiska eftersom Iran är i behov av den afghanska arbetskraften.¹⁶¹ Razzior har skett i exempelvis Mashad, men generellt så driver inte myndigheterna detta aktivt i nuläget.¹⁶²

8.2. Ägande/Boende

Nyanlända afghaner har oftast inga problem att finna boende i Iran. Detta beror på att det afghanska samhället är ett starkt nätverkssamhälle med starka relationer inom nätverken. De som kommer till Iran har ofta redan familjemedlemmar i landet som de kan bo hos. Afghaner i Iran stöttar varandra och detta kan även gälla personer som inte har släktband till varandra. Många afghaner hyr stora bostäder och det kan vara många personer boende i ett hushåll. Afghaner i Iran har inte rätt att äga hus eller lägenhet utan kan endast hyra, oavsett om man är amayeshregistrerad eller inte.¹⁶³

¹⁵⁶ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁵⁷ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017; INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁵⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO B, E-post, 2018-03-14.

¹⁵⁹ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁶⁰ Afghanska organisationer, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁶¹ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁶² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

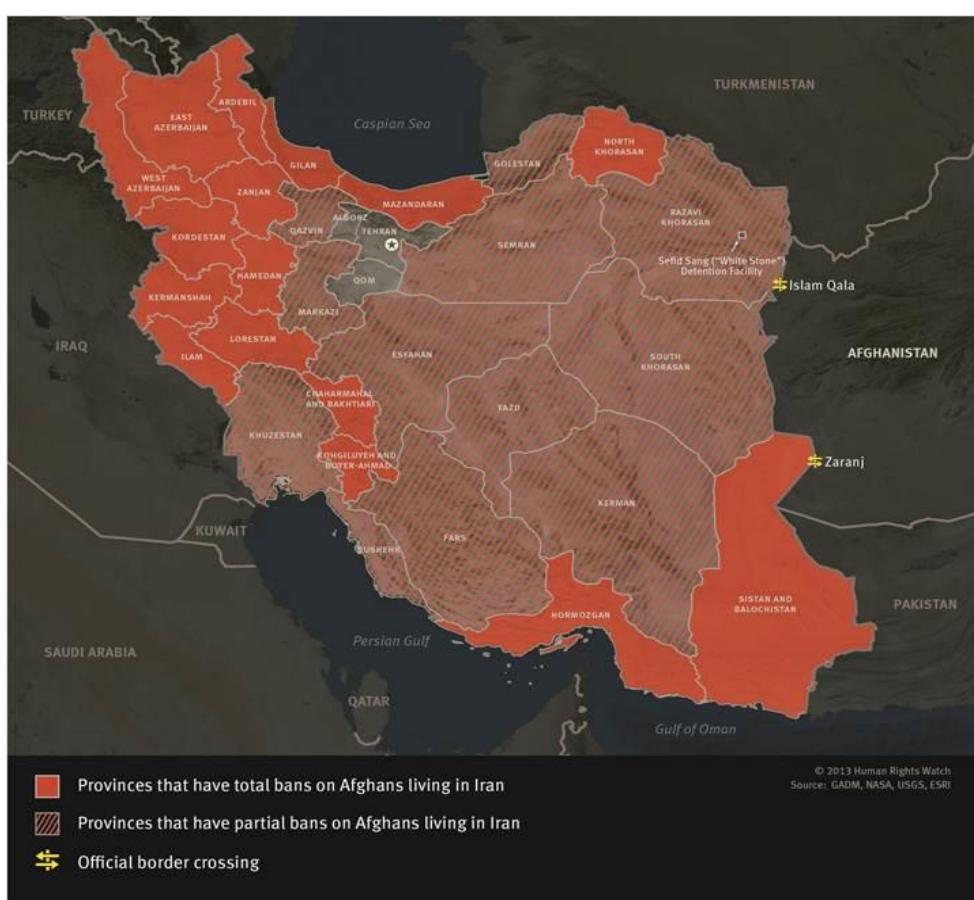
¹⁶³ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

Boendekostnaderna utgör en av de största utgiftsposterna för afghaner i Iran. Vid hyra av hus lämnas en deposition till ägaren och ju större deposition som kan lämnas desto billigare blir hyreskostnaden.¹⁶⁴

8.3. Rörelsefrihet - "No go areas"

Under 2007 lagstiftade den iranska regeringen om att vissa områden i Iran ska anses vara förbjudna ("no go areas") för afghanska medborgare. Förbudet att vistas i dessa utsedda områden innebar i praktiken att en del afghaner tvingades flytta till en annan provins i Iran eller att återvända till hemlandet. Iranska myndigheter har förklarat sin policy med "no go areas" bland annat utifrån nationella säkerhetsintressen.¹⁶⁵

Figuren nedan åskådliggör i vilka iranska provinser där det råder helt eller delvis förbud för afghanska medborgare att vistas.

HRW, 2013.¹⁶⁶

Enligt UNHCR har inga nya "no go areas" deklarerats sedan 2012, och 28 av 31 provinser innehar områden vilka är helt eller delvis förbjudna för afghanska medborgare.¹⁶⁷ Afghaner med amayeshregistrering som påträffas

¹⁶⁴ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁶⁵ HRW, s. 54ff, samt MEI-FRS, s.4.

¹⁶⁶ HRW, s. i.

¹⁶⁷ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

i de förbjudna områdena riskerar att förlora sin skyddsstatus och att deporteras.¹⁶⁸ Numera ges de dock en andra chans om de skulle bli ertappade av iranska myndigheter i ett område där de saknar vistelserätt.¹⁶⁹

I vissa områden där det tidigare har varit förbjudet för afghaner att vistas har man nyligen lyft förbudet. Detta har exempelvis skett i vissa områden i provinsen Hormozgan,¹⁷⁰ där man valde att häva förbudet i de distrikt där flest afghaner vistades olovligen.¹⁷¹ De områden där förbudet hävts är Bandar Abbas, Kish, Qeshm, Haji Abad och Parsian.¹⁷²

8.4. Resor över provinsgränserna

Personer som är amayeshregistrerade får inte fritt resa utanför den provins där man har sin amayeshregistrering. Vid resor utanför hemprovinsen måste man ansöka om ett resetillstånd från BAFIA. Till skillnad från de amayeshregistrerade har personer med pass och visum fri rätt att resa inom Iran i de områden som inte omfattas av vistelseförbud för afghaner.¹⁷³

8.5. Andra begränsningar för afghaner i Iran

Amayeshregistrerade och oregistrerade afghaner saknar rätt att köra bil i Iran.¹⁷⁴ De afghaner som beviljats tidsbegränsat visum för arbete eller studier har dock rätt att köra bil i landet.¹⁷⁵

Motsvarande gäller rätten att resa till och från landet. Afghaner med tidsbegränsat visum och multipla inresor har rätt att resa medan amayeshregistrerade samt oregistrerade personer saknar denna rätt.¹⁷⁶ Afghaner med pass och visum som vill lämna landet måste dock först ansöka om ett utresetillstånd hos polismyndigheten.¹⁷⁷

Afghaner i Iran har mobiltelefoner, men vid lagligt inköp av SIM-kort måste personens adress registreras.¹⁷⁸

¹⁶⁸ HRW, s. 56.

¹⁶⁹ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷⁰ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷¹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷² INGO A, E-post, 2018-03-28.

¹⁷³ INGO B, E-post, 2018-03-14; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷⁴ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*, och HRW, s. 38.

¹⁷⁵ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁷⁸ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

9. Officiella dokument samt rättsligt bistånd

9.1. Tazkira och pass

9.1.1. Utfärdande av tazkira

Afghaner kan ansöka om både *tazkira* och pass vid afghanska beskickningar i Iran (afghanska ambassaden i Teheran samt afghanska konsulatet i Mashad). Under 2017 upprättades en ”tazkira-grupp” i Iran som arbetade med att utfärda tazkiror på plats i landet. Tazkira-gruppen är personal som i vanliga fall jobbar med detta i Afghanistan och som är utlånade till Iran för att sköta tazkira-arbetet. Inledningsvis har tazkira-gruppen stationerats i Teheran och Mashad. För att tazkira-gruppen ska kunna nyutfärda en tazkira för en person så krävs som regel två vittnen och faderns eller annan nära manlig¹⁷⁹ släktings tazkira som underlag. Faderns/släktingens tazkira kontrolleras sedan av huvudkontoret i Kabul som undersöker om den är äkta innan en ny tazkira kan utfärdas.¹⁸⁰ Det nuvarande tazkira-arbetet i Iran beskrivs som ickebiometriskt och ickedatoriserat pappersarbete, men på sikt är det tänkt att moderniseras med införande av biometri och utfärdande av e-tazkira.¹⁸¹

När det gäller tazkira-ansökan för barn så måste barnet personligen närvara vid ansökan. Det afghanska konsulatet i Mashad uppger att man inte utfärdar tazkira till någon som inte är personligt närvarande i landet. Konsulatet kan utfärda en tazkira baserad på ett födelseintyg, men grundläggande för ansökan är också att faderns tazkira kan framläggas. Faderns tazkira kontrolleras och om den bedöms vara oäkta avslås ansökan om tazkira för barnet. I vissa fall kommer föräldrar till det afghanska konsulatet och vill ansöka om tazkira för sina barn med stöd av att barnen är införda i moderns pass. Om faderns namn inte återfinns i passet kan dock ansökan avslås om det inte finns annan bevisning som kan visa familjeförhållandet och relationen till den uppgivna maken/fadern.¹⁸² Om fadern till barnet är avliden eller försvunnen kan modern inge ansökan med stöd av tazkira tillhörande barnets farfar eller farbror. Modern måste dock i ett sådant fall även uppvisa dödsattest eller skilsmässointyg.¹⁸³

Det finns också en annan mekanism för fastställande av identitet vid tazkira-ansökan. De som inte kan visa sin identitet med dokument kan bli intervjuade om var de kommer ifrån, om släktingar, etc., varpå deras identitet eventuellt kan fastställas genom denna utredning. En del av de afghaner som bor i Iran finns registrerade i folkbokföringen i Afghanistan. De som saknar registrering i Afghanistan har dock oftast någon far eller

¹⁷⁹ Som regel farfar eller farbror.

¹⁸⁰ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁸¹ INGO B, Samtal i Teheran, November 2017.

¹⁸² Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁸³ INGO B, E-post, 2018-04-10.

farfar som är folkbokförda i hemlandet och som man kan fastställa familjeförhållandena genom.¹⁸⁴

När det gäller en afghan som befinner sig i Europa, exempelvis i Sverige, så kan den personen uppsöka den afghanska ambassaden i det aktuella landet för att ansöka om tazkira. Den normala proceduren är då samma på alla ambassader. De dokument som krävs sänds till Afghanistan där kontroller görs och där tazkira utfärdas om kraven uppfylls. Det är endast beskickningarna i Iran som har undantagsregler och kan utfärda tazkira på plats i landet. Det finns planer på att även ge afghanska beskickningar i Pakistan samma befogenhet.¹⁸⁵

När det gäller barn till en iransk mor och en afghansk far så är det möjligt att få en tazkira utfärdad för barnet om paret kan visa att de är gifta och fadern är närvarande och kan visa sin identitet. I vissa fall saknas fadern vilket gör det svårt att bevisa barnets afghanska medborgarskap och därmed rätten till tazkira.¹⁸⁶ Den Afghanska ambassaden uppger att de erkänner dubbelt medborgarskap för dessa barn, vilka således har afghanskt medborgarskap om föräldrarna har registrerat äktenskapet och har alla dokument i ordning. När det gäller minderåriga måste dock modern ge sitt samtycke till medborgarskapet.¹⁸⁷

Nya tazkiror utfärdas under 2017 på plats i Iran medan passhandlingar fortfarande utfärdas i Kabul efter att ansökan har ingivits i Iran.¹⁸⁸

Både den afghanska ambassaden i Teheran och det afghanska konsulatet i Mashad tar emot ansökan om tazkira och eftersom behovet är stort förstärker man beskickningarnas kapacitet för att utföra detta uppdrag. Tidigare krävdes av afghaner som saknade tazkira att de återvände till Afghanistan för att ansöka om handlingen.¹⁸⁹ På grund av den stora efterfrågan på tazkiror i Iran har beskickningarna inledningsvis prioriterat vissa grupper, exempelvis studenter, men på sikt är förhoppningen att alla afghanska migranter ska kunna ansöka om tazkira i Iran.¹⁹⁰ Fortfarande kvarstår dock stora utmaningar, i synnerhet för afghaner som inte är bosatta i Teheran eller Mashad. På grund av reserestriktionerna måste de först ansöka om tillstånd för att lämna sin hemprovins och resa till någon av beskickningarna. Kostnaden för detta liksom kostnader för transport och beskickningarnas alltfjämt begränsade kapacitet att utfärda handlingar utgör hinder för många afghaner att få tillgång till handlingar.¹⁹¹

¹⁸⁴ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁸⁵ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁸⁶ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁸⁷ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁸⁸ Ibid.

¹⁸⁹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁹⁰ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁹¹ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

När tazkira utfärdas i Iran registreras det både vid beskickningen i Iran och vid PRD (*Population Registration Department*) i Kabul. En kopia sparas vid beskickningen och originalet skickas till Kabul.¹⁹²

9.1.2. Utfärdande av pass

Tidigare kunde den afghanska ambassaden i Iran utfärda passhandling även om den sökande saknade tazkira om man förvissat sig om personens identitet på andra sätt. För att de nya maskinläsbara passen (MRP) skulle utfärdas började dock afghanska myndigheter runt 2017 kräva att den sökande vid passansökan också kunde uppvisa sin tazkira.¹⁹³ Innehav av tazkira för att få ett maskinläsbart pass utfärdat för sig är dock inte längre ett absolut krav för en afghansk medborgare som ansöker om pass vid beskickning Iran. En person som saknar tazkira kan istället ansöka om att få ett ID-nummerdokument (*Tasbite Hoveiyat*) utfärdat för sig. För att få detta dokument måste personen uppvisa tazkira för far, farbor eller kusin på fädernet för den afghanska ambassaden i Teheran. Därefter kontaktar den afghanska ambassaden registreringskontoret i Afghanistan för att få den sökandes personliga information bekräftad. Om den sökandes identitet på så sätt kan verifieras kommer den afghanska ambassaden utfärda ett *Tasbite Hoveiyat*, och med detta som grund kan sedan ett maskinläsbart pass utfärdas för personen.¹⁹⁴

I Iran utfärdas numer endast maskinläsbara pass.¹⁹⁵ De gamla handskrivna passen godtas inte längre av iranska myndigheter.¹⁹⁶ När en person ansöker om ett pass och en tazkira har ingivits och kontrollerats får den sökande fylla i ett långt ansökningsformulär som sedan skickas till huvudkontoret i Kabul. Huvudkontoret i Kabul analyserar därefter informationen och utfärdar själva passhandlingen som sedan sänds till beskickningarna i Iran för utlämnande till den sökande.¹⁹⁷

När det gäller utfärdande av pass till minderåriga personer medföljer som regel en förälder vid passansökan för barn men det går även att utfärda pass till en minderårig som saknar föräldrar.¹⁹⁸

Den biometriska information som de maskinläsbara passen innehåller är fingeravtryck. Kostnaden för passen var i november 2017 cirka 120 USD för en vuxen och 60 USD för barn under 16 år. Därtill finns vissa rabatter exempelvis för familjer och handikappade, dock inte för studenter. Giltighetstiden för de maskinläsbara passen är fem år.¹⁹⁹ En Kabulbaserad

¹⁹² Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁹³ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁹⁴ Uppgifter från Afghanistans ambassad i Teheran, förmedlade via Sveriges ambassad, E-post, 2019-02-17.

¹⁹⁵ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁹⁶ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

¹⁹⁷ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

¹⁹⁸ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

¹⁹⁹ Ibid; The Embassy of Afghanistan in Stockholm, Consular services, e-passport, <https://embassyofafghanistan.se/e-passport/> (hämtad 2018-03-23)

advokatfirma har i början av 2017 uppgett att det förekommer pass med en giltighetstid på 10 år.²⁰⁰ Lifos finner dock ingen annan information som stödjer denna uppgift och troligen refererar detta till de gamla handskrivna passen som inte längre utfärdas.

9.2. Födelseintyg

Afghanska barn som föds på sjukhus får där ett födelseintyg som amayeshregistrerade föräldrar sedan kan ta med till ett Kefalat-kontor för att amayeshregistrera barnet hos BAFIA.²⁰¹

Även illegalt vistandes afghanska kvinnor kan föda på sjukhus och där få ett födelseintyg för barnet. Detta intyg kan sedan medtas till den afghanska ambassaden eller det afghanska konsulatet om föräldrarna vill ansöka om tazkira för barnet.²⁰²

För de afghaner som föder i hemmet är processen med födelseintyg mer komplex. Man kan dock med stöd av vittnen få ett intyg från polisen om att födsel skett.²⁰³

9.3. Dödsattest

Dödsattester för avlidna afghaner i Iran kan utfärdas om det finns dokumentation från sjukhus. Iranska myndigheter kan utfärda dödsattest för de afghaner som är lagligen bosatta i landet.²⁰⁴

9.4. Äktenskap

Äktenskap mellan afghaner i Iran ingås vanligen genom en religiös ceremoni (*nikah*-ceremoni) inför en mullah.²⁰⁵

Den afghanska ambassaden i Teheran håller inte själva några nikah-ceremonier, men kan formellt registrera och utfärda vigselintyg åt de par som ingått äktenskap genom en religiös ceremoni. Om paret är över 18 år är det inte nödvändigt att föräldrarna närvarar då även andra personer kan fungera som vittnen. Ambassaden har dock fått klagomål om detta varför de nu ber paret komma tillsammans med föräldrarna. Paret tar vid ambassadbesöket med nikah-kontraktet från den religiösa äktenskapsceremonin, men ambassaden uppställer inte något absolut krav på att denna handling ska inges. Äktenskapet kan således registreras ändå med

²⁰⁰ Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Afghanistan: Requirements and procedures to obtain, renew, and replace a biometric passport, both within and outside the country; validity period of passport; whether the 'place of birth' noted in the passport is the same as the one listed on the tazkira, and whether it refers to the place of birth of the owner of the passport or their father's* (2015-January 2017), 2017-02-20, <http://www.refworld.org/docid/58b42a5f4.html> (hämtad 2018-03-22)

²⁰¹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁰² Ibid.

²⁰³ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁰⁴ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁰⁵ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

bland annat vittnesmål som grund.²⁰⁶ Det är dock inte alltid enkelt att få äktenskapet godkänt i efterhand om ceremonin exempelvis har skett för länge sedan och det saknas dokument. Generellt sett är det dock enklare att få sitt äktenskap registrerat av afghansk beskickning om vittnena är nära anhöriga så som föräldrar och syskon än om vittnena är mer avlägsna släktingar.²⁰⁷

Äktenskap som registreras av ambassaden i Teheran rapporteras också till huvudkontoret i Kabul. Var tredje månad sker rapportering av ambassadens register, inklusive utfärdade vigselbevis.²⁰⁸

Möjligheten att på detta sätt registrera sitt äktenskap och få ett vigselbevis enligt ovan torde enligt Lifos bedömning även gälla de afghaner som vistas illegalt i Iran.

Utöver möjligheten för afghaner att genomgå religiös äktenskapsceremoni och sedan låta registrera sitt äktenskap formellt på afghansk beskickning finns också en möjlighet att registrera sitt äktenskap hos iranska myndigheter. Enligt samtal med BAFIA i Mashad i november 2017, kan afghaner med uppehållstillstånd i landet vända sig till dem och ansöka om tillstånd för att ingå äktenskap. När BAFIA gett sitt tillstånd kan paret genomgå en religiös vigselceremoni och därefter få äktenskapet registrerat i det iranska folkbokföringsregistret (*National Organization for Civil Registration*).²⁰⁹

När det gäller äktenskap mellan en afghansk man och en iransk kvinna är det inte tillåtet om mannen är i landet illegalt eller med stöd av turistvisum. Om mannen har legal vistelserätt i landet som exempelvis amayeshregistrerad eller genom student- eller arbetsvisum är det dock möjligt för paret att gifta sig och även att få sitt äktenskap registrerat hos iransk myndighet. Mannen måste då framlägga sin passhandling för att kunna ingå äktenskap. Kvinnan måste uppvisa sin *shenasnameh*.²¹⁰ Först måste paret också ansöka om ett tillstånd från iranska myndigheter för att ingå äktenskapet, något som kan ta lång tid. En afghansk man berättade för Lifos att det tagit honom cirka två år innan han fick tillstånd att ingå äktenskap med sin iranska maka.²¹¹ Proceduren för ett sådant äktenskap är att paret tillsammans måste inge en formell ansökan vid den lokala polisstationen. Polisen sänder sedan ansökan till Inrikesministeriet som tar beslut i frågan. Om ansökan beviljas kan äktenskap ske och äktenskapet registreras sedan i det iranska folkbokföringsregistret.²¹²

²⁰⁶ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁰⁷ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

²⁰⁸ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁰⁹ BAFIA, Samtal i Mashad, november 2017.

²¹⁰ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

²¹¹ Afghanska studenter, Samtal i Teheran, november 2017.

²¹² Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

Äktenskap mellan en iransk kvinna och en afghansk man ger upphov till särskilda problem eftersom en iransk kvinna inte kan överföra sitt medborgarskap på samma sätt som en iransk man kan göra. Enligt en ny lag från 2012 så har dock barn som fötts i sådana äktenskap numera rätt till permanent uppehållstillstånd i Iran.²¹³ Dessa barn kan också när de uppnår 18 års ålder ansöka om medborgarskap (se avsnitt 10)

Om äktenskapet mellan en iransk kvinna och en afghansk man är korrekt registrerat hos iranska myndigheter kan deras gemensamma barn bli inskrivna i moderns shenasnameh. Också makens namn antecknas i kvinnans shenasnameh. I barnets födelseintyg antecknas både fars och mors namn.²¹⁴

9.5. Skilsmässa

Det är mycket enklare för en afghansk man som önskar skilja sig än för en afghansk kvinna. I enlighet med islamisk rätt räcker det för en man att inför sin fru och två vittnen uttala tre gånger att han vill skilja sig (*talaq*) för att äktenskapet ska betraktas som upplöst.²¹⁵ En kvinna måste istället ansöka om skilsmässa i domstol.²¹⁶

Möjligheten för en afghansk kvinna att ansöka om skilsmässa i iransk domstol beror på vilken legal status hon har i landet. Om hon är amayeshregistrerad eller har exempelvis studentvisum har hon rätt att ansöka om skilsmässa i familjedomstol. Innehavare av turistvisum kan inte göra detta. En kvinna som vill skilja sig måste också först ha sitt äktenskap korrekt registrerat i Iran för att få tillgång till iransk familjedomstol.²¹⁷

Det kan vara svårt för en kvinna att skilja sig.²¹⁸ Villkoren för att beviljas skilsmässa av en iransk familjedomstol är desamma för afghaner med uppehållstillstånd som för iranska medborgare.²¹⁹ Det är särskilt svårt för en kvinna att beviljas skilsmässa om maken inte befinner sig i landet. Det är en väldigt lång och komplicerad process, i synnerhet om det finns barn i

²¹³ Ahmed Qureshi, *Thousands of half-Afghan kids refused Iranian citizenship*, Pajhwok Afghan News, 2013-02-11, <http://www.pajhwok.com/en/2013/02/11/thousands-half-afghan-kids-refused-iranian-citizenship>, (hämtad 2015-11-06) samt HRW, s.69.

²¹⁴ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017; Afghanska studenter, Samtal i Teheran, november 2017.

²¹⁵ ACCORD – Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation, *Query response on Afghanistan*, Document ID, 1024443, 2013-05-06, <https://www.ecoi.net/en/document/1024443.html>

²¹⁶ Afghanistan Legal Education Project, *Civil Code of the Republic of Afghanistan*, 1977, (engelsk översättning) artikel 135, punkt 2, <https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/Civil-Code-of-Afghanistan-ALEP-Translation.pdf>

²¹⁷ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017; Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

²¹⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017

²¹⁹ BAFIA, Samtal i Mashad, november 2017.

äktenskapet.²²⁰ När domstol beviljat skilsmässa kan en afghansk beskickning utfärda skilsmässobevis.²²¹

9.6. Reglering av arv

Även om legalt vistades afghaner i Iran, exempelvis amayeshregistrerade, har tillgång till iranska domstolar så kan en iransk domstol inte vara behjälplig med att reglera arv av egendom i Afghanistan. Detta måste regleras på plats i Afghanistan och en person som bor i Iran kan i sådana fall ge fullmakt åt en släkting i hemlandet så att arvsfrågan kan lösas inom det afghanska rättssystemet.²²²

10. Möjligheten till iranskt medborgarskap

Iransk medborgarskapslagstiftning innehåller begränsningar för en iransk kvinna att överföra sitt medborgarskap till sina barn. På grund av detta finns det ett betydande antal barn som är födda i Iran av en iransk mor och en utländsk far som inte kan erhålla iranskt medborgarskap förrän de fyllt 18 år. Som en konsekvens av detta har dessa barn, under sin barndom, inte haft access till den sociala service som åtnjuts av medborgare i landet. Vissa av dessa fäder är afghanska medborgare som undvikit att officiellt registrera sina äktenskap med iranska kvinnor, av rädsla för att deporteras eller på grund av okunskap om iransk lagstiftning. Detta innebär i sin tur att barnen i ett sådant äktenskap kommer att ha mycket svårt för att i framtiden erhålla iranskt medborgarskap, trots deras egentliga rätt till detta.²²³ Barnen i dessa blandäktenskap är dock afghanska medborgare efter fadern och kan få pass och tazkira utfärdade av den afghanska ambassaden på basis av faderns tazkira.²²⁴

Det har tidigare lagts ett lagförslag som syftade till att komma till rätta med denna medborgarskapsproblematik. Förslaget innebar att barn till iranska mödrar och utländska fäder som fötts i Iran skulle förvärva iranskt medborgarskap direkt, och inte behöva vänta med att inge ansökan tills de uppnått 18 års ålder.²²⁵ Detta förslag blev dock nedröstat i det iranska parlamentet.²²⁶

Frågan om medborgarskap avgörs av Utrikesdepartementet och ansökan om medborgarskap för en person med iransk mor och afghansk far måste göras inom loppet av ett år från 18-årsdagen. Personen får inte vara kriminellt

²²⁰ Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

²²¹ Ibid.

²²² INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

²²³ Semira N. Nikou, *Iran: Discrimination through citizenship*, Human Rights Brief, 2015-01-13, s.1, <http://hrbrief.org/wp-content/uploads/2015/01/Nikou-Iran-Final.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

²²⁴ Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

²²⁵ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

²²⁶ Narges Bajoghli, Middle East Research and Information Project (MERIP), *Iran's Unfair Nationality Laws*, 2015-11-09, <http://www.merip.org/irans-unfair-nationality-laws>, (hämtad 2015-11-12)

belastad och fadern måste ha uppehållstillstånd i Iran. Äktenskapet mellan föräldrarna måste också vara korrekt registrerat av iranska myndigheter.²²⁷

Enligt iransk medborgarskapslagstiftning överför en iransk man sitt medborgarskap till en utländsk kvinna när de gifter sig. En iransk man överför också sitt medborgarskap till sina barn oavsett var barnen föds.²²⁸

Afghanska medborgare i Iran har generellt sett mycket begränsade möjligheter till förvärvande av iranskt medborgarskap. Det är endast i undantagsfall som detta sker.²²⁹ Detta bekräftas också av en källa på plats i Teheran i november 2017 som menar att medborgarskapsfrågan är känslig och att iranska myndigheter inte kommer att öppna upp för medborgarskap för afghaner i landet.²³⁰

11. Frivilligt återvändande av amayeshregistrerade till hemlandet

Antalet frivilligt återvändande afghaner är idag lågt enligt UNHCR på grund av säkerhetsläget och avsaknaden av basal social service i Afghanistan samt till följd av begränsade möjligheter att tjäna sitt levebröd där.²³¹

Under perioden januari till november 2017 återvände 1135 registrerade flyktingar från Iran till Afghanistan inom ramen för UNHCR:s program för frivilligt återvändande.²³²

En stor andel av de personer som 2016 valde att delta i UNHCR:s frivilliga återvändandeprogram från Iran till Afghanistan var personer som reste tillbaka utan egentlig intention att bosätta sig i hemlandet. De reste istället tillbaka till Herat och Kabul och ansökte om studentvisum för universitetsstudier i Iran.²³³

12. Deportationer

Många oregistrerade afghaner som vistats illegalt i Iran blir deporterade tillbaka till hemlandet av iranska myndigheter.²³⁴ Många deportationer sker

²²⁷ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

²²⁸ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017; HRW, s. 68, och Home Office, *Iran - County of Origin (COI) report*, 2013-01-16, avsnitt 30.05, https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1358868238_report-0611.pdf, (hämtad 2015-11-06)

²²⁹ HRW, s. 68; Documentation and Research Centre (Belgien) / Federal Asylum Office (Österrike), s. 6.

²³⁰ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²³¹ UNHCR, Iran Fact Sheet, augusti 2015, s. 1.

²³² UNHCR, *Afghanistan, Voluntary Repatriation Update*, november 2017, s. 2, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61278>, (hämtad 2018-03-21)

²³³ INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

²³⁴ UNHCR, *Afghanistan, Voluntary repatriation and border monitoring monthly update*, januari-maj 2015, s.6, https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/may_2015_volrep.pdf (hämtad 2015-09-11)

redan i samband med försök till inresa i Iran, men deportationer drabbar också afghanska medborgare som vistats under långa perioder i landet.²³⁵

Deportationer har tidigare ofta skett snabbt och utan möjligheter för den deporterade att få med sig sina besparingar, sin lön eller i vissa fall sin familj. Det saknas möjligheter att överklaga en deportation eller att framställa en ansökan om asyl. Personer som ska deporteras kan få passera olika förvar innan deportationen äger rum. Många deporterade afghaner som HRW intervjuade under 2013 berättade att iranska myndigheter utsatt dem för olika övergrepp samt stöld av personliga tillhörigheter under deportationsprocessen.²³⁶ Utöver de övergrepp som begåtts av iranska myndigheter i samband med deportationsprocesserna så har iransk gränspolis också ibland beskjutit och dödat afghaner som har försökt att illegalt ta sig in i Iran från Afghanistan.²³⁷

Enligt källor på plats i Iran har dock iranska myndigheter lättat sin praxis gällande deportationer och en amayeshregistrerad person som exempelvis upptäcks vid gränsen eller i en provins där man inte får vistas kan idag få möjlighet till en andra chans istället för att bli föremål för direkt deportation.²³⁸

Iranska myndigheter har inte som fokus i nuläget att deportera alla illegalt vistandes afghaner i landet. Ett stort antal afghaner har istället erbjudits tills vidare skydd från deportation om man deltagit i den sammanräkning/registrering (*headcount*) som iranska myndigheter genomfört under 2017. Myndigheterna har också ofta en pragmatisk hållning gentemot illegalt vistandes afghanska arbetare då man inser att de behövs som arbetskraft inom den växande ekonomin och då de återfinns inom yrken som få iranier vill ha.²³⁹ Iranska myndigheter kan därför ibland se mellan fingrarna när det gäller afghaner som arbetar och är skötsamma, även om de saknar formellt tillstånd.²⁴⁰ Även om huvudfokus just nu inte är deportation av afghanerna så förekommer det razzior, exempelvis i Mashad, där myndigheterna kontrollerar afghaners vistelserätt. Det har också förekommit att man har gjort sådana kontroller på bussar.²⁴¹

Trots att iranska myndigheter skiftat fokus och infört nya möjligheter för oregistrerade afghaner att tills vidare skyddas från deportation sker ändå fortsatt deportationer av ett stort antal afghaner från Iran varje år. IOM för

²³⁵ Sveriges ambassad i Teheran, *Om afghaners situation i Iran*.

²³⁶ HRW, s. 76, 81.

²³⁷ Sharfyar Sharafuddin, *Afghanistan says nine migrants killed by Iranian border guards*, Reuters, 2013-05-11, <http://www.reuters.com/article/2013/05/11/us-afghanistan-iran-migrants-idUSBRE94A09H20130511>, (hämtad 2015-11-10)

²³⁸ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017; INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²³⁹ INGO C, Samtal i Teheran, november 2017; INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁴⁰ Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

²⁴¹ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

statistik över antalet deporterade samt de afghaner som spontant²⁴² lämnar Iran och återvänder till hemlandet.²⁴³ Under perioden 1 januari till 17 mars 2018 så har över 75 000 afghaner deporterats från Iran enligt IOM:s statistik. Bland dessa afghaner återfanns bland andra ett litet antal familjer, ensamkommande barn, äldre, fysiskt handikappade samt ensamkommande kvinnor. Det stora flertalet utgjordes dock av ensamma män.²⁴⁴

Det är svårt att få aktuell information om hur deportationsprocesserna i Iran går till och internationella organisationer har inte tillgång till de förvarscenter som finns. Enligt en källa som Lifos träffat i Iran i november 2017 så finns två till tre förvarscenter från vilka deportationerna sker vecko- eller månadsvis.²⁴⁵

Enligt Lifos bedömning sker troligen flertalet av deportationerna i anslutning till gränsområdet och i samband med försök till inresa i Iran. Enligt företrädare för det iranska Utrikesdepartementet registreras namnuppgifter och fingeravtryck upptas vid kontrollposten vid gränsen i samband med deportation.²⁴⁶

När det gäller deportation av minderåriga så gör iranska myndigheter skillnad mellan barn som är under 15 år och de som är över 15 år. Myndigheterna kan i enskilda fall (med hänsyn till åldern) underlåta att deportera ett barn under 15 år medan barn över 15 år deporteras.²⁴⁷

13. Gränspassager

På gränsen mellan Afghanistan och Iran finns två officiella gränsövergångar där ett stort antal afghaner passerar dagligen. Den ena gränsövergången är Islam Qala i Herat och den andra är Milak som ligger i Nimrozprovinsen. Under en veckas tid i mars 2018 återvände 16 375 afghaner från Iran till Afghanistan via dessa två gränsövergångar. I detta antal ingick både personer som deporterades samt personer som på egen hand spontant återvände till hemlandet.²⁴⁸

Många afghaner är dock nödgade att passera landsgränsen illegalt då de saknar rätt att antingen resa in i Iran eller resa tillbaka till hemlandet. Många

²⁴² Spontant återvändande innebär återvändande där personen initierar och genomför sitt återvändande på egen hand utan medverkan från någon organisation eller stat.(IOM, *Glossary on Migration*, 2004, s. 62

http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf, (hämtad 2018-03-21)

²⁴³ IOM, *Return of Undocumented Afghans*, Weekly Situation Report 3-9 december 2017, https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report_dec_03-09.pdf, (hämtad 2018-03-21)

²⁴⁴ IOM, *Return of Undocumented Afghans*, Weekly Situation Report 11-17 mars 2018, https://displacement.iom.int/system/tdf/reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation-report-11-17_march_2018.pdf?file=1&type=node&id=3279 (hämtad 2018-03-22)

²⁴⁵ INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁴⁶ Det iranska utrikesdepartementet, Teheran, november 2017.

²⁴⁷ INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁴⁸ IOM, *Return of Undocumented Afghans*, Weekly Situation Report 11-17 mars 2018.

av de afghaner som reser in i Iran illegalt tar sig in från Nimrozprovinsen med hjälp av smugglare. Gränspoliserna har svårt att kontrollera den stora och bergiga terrängen och ett antal terrorgrupper är verksamma i området.²⁴⁹ Gränsen mellan de två länderna är porös. Enligt företrädare för det iranska utrikesdepartementet har det förekommit att afghaner grävt kilometerlånga tunnlar för att ta sig över gränsen.²⁵⁰

14. Sekundär migration²⁵¹

Gränsområdet mellan Iran och Turkiet är ett stort och svårtillgängligt område där människor och varor under lång tid har rört sig både legalt och illegalt mellan länderna. Före 2016 lämnade ett stort antal afghaner Iran via Turkiet för att ta sig vidare till Europa. Under 2016 föll dock antalet dramatiskt. Turkiet uppför en mur i nyckelområden vid gränsen för att förhindra illegal migration. En källa som Lifos talat med på plats i Teheran bedömer dock att en av huvudorsakerna till de sjunkande talen avseende sekundär migration har varit den låga bifallsfrekvensen i asylansökningar som ingetts i europeiska länder.²⁵² Det rapporteras dock under april månad 2018 i afghansk engelskspråkig press om ett stort antal afghaner som dagligen försöker ta sig in i Turkiet via Iran. Knappt 18 000 afghaner uppges ha gripits av turkiska säkerhetsstyrkor under årets första kvartal. Det framkommer dock inte om dessa afghaner varit bosatta en tid i Iran eller om de endast transiterat genom landet.²⁵³

Generellt sett när det gäller afghaners migration från Iran så menar en migrationsforskare att graden av social och ekonomisk integration är en viktig faktor som kan förklara enskilda personers val. Andelen afghaner som vill lämna Iran är mycket högre bland de personer som har en låg grad av integration än de som är väl integrerade i det iranska samhället.²⁵⁴

Många av de afghaner som kom till Europa under flyktingvågen 2015 hade en bakgrund som födda i, eller långvarigt bosatta i, Iran före ankomsten till Europa. En del av dem utvisades till Afghanistan under 2016. Enligt en källa på plats i Kabul ville många av dem som återsänts inte stanna kvar i Afghanistan på grund av att de hade sina familjer fortsatt boende i Iran. De flesta tog sig därför tillbaka till Iran igen, det stora flertalet genom att med hjälp av smugglare ta sig in illegalt över gränsen medan en mindre andel lyckades få pass och visum för legal inresa till Iran.²⁵⁵

²⁴⁹ INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁵⁰ Det iranska utrikesdepartementet, Teheran, november 2017.

²⁵¹ Med begreppet avses här afghaner som reser vidare från det första landet de kom till (i detta fall Iran) för att söka skydd och/eller permanent bosättning i annat land.

²⁵² INGO A, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁵³ TOLO News, *Record Number of Afghans Reaching Turkey Without Papers*, 2018-04-05, <https://www.tolonews.com/afghanistan/record-number-afghans-reaching-turkey-without-papers>

²⁵⁴ Migrationsforskare, Samtal i Teheran, november 2017.

²⁵⁵ Internationell organisation, Samtal i Kabul, april/maj 2017.

15. Andra generationens afghaner i Iran

En majoritet av de afghanska amayeshregistrerade flyktingar som lever i Iran kom till landet redan under 1980 samt 1990-talen, och många av de unga flyktingarna har aldrig varit bosatta i Afghanistan. Dessa afghaner är generellt sett illa rustade för att repatrieras samt återintegreras, vilket också minskar deras incitament att återvända.²⁵⁶

Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU) har under andra hälften av 2000-talet genomfört flera studier om andragenerationsafghaner som lever i Iran samt om unga exilafghaner som återvänt till hemlandet från Iran eller Pakistan. Man har i en av dessa studier bland annat funnit att det var vanligare bland afghaner i Iran, än bland de som levde i Pakistan, att man ansträngde sig för att ”smälta in” i värdssamhället och att inte utmärka sig som afghan. Som orsak till detta angavs den känsliga politiska miljö man befann sig i samt en känsla av skam som associerades med den afghanska identiteten, vilken var förknippad med föreställningar om ett lägre socialt och kulturellt värde. Det var också vanligt i andragenerationen att man brottades med en identitetsproblematik sprungen ur konflikten mellan den afghanska familjesfären och den iranska eller pakistanska sociala sfären.²⁵⁷ Andragenerationsafghaner i Iran (ofta hazarer) skiljer sig ofta från de pashtunska afghaner som vuxit upp i Pakistan genom att man inte på samma sätt lyckats skapa en positiv afghansk identitet. De pashtunska afghaner som levt i Pakistan har ofta uppvisat en annan stolthet över sina rötter, sin kultur och sitt språk än afghanerna i Iran.²⁵⁸

Till följd av att många afghaner vuxit upp i Iran talar många av dem idag med persisk dialekt.²⁵⁹ I en av studierna som gjordes bland andragenerationsafghanerna så talade afghanerna i Iran ofta persisk dialekt utanför hemmet samtidigt som föräldrarna i vissa hem försökte behålla sin ursprungsdialekt för att bevara sitt afghanska arv. Att försöka behålla ursprungsdialekten var dock ännu vanligare bland afghanska flyktinghushåll i Pakistan.²⁶⁰

En del av de afghaner som återvänt till Afghanistan från Iran upplevde ett nytt utanförskap efter återvändandet. De personer som snabbt accepterades socialt var ofta män med ett nätverk som bibehållit en nära kontakt med

²⁵⁶ Danish Refugee Council (DRC), *Iran*, maj 2015, s. 2, <https://www.drc.dk/media/1181875/humanitarian-accountability-framework-iran-2015.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

²⁵⁷ Mamiko Saito, *From Disappointment to Hope: Transforming Experiences of Young Afghans Returning “Home” from Pakistan and Iran*, AREU, Briefing Paper Series, november 2008, s. 4f, <http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/819E-From%20Disappointment%20to%20Hope%20BP.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

²⁵⁸ Mamiko Saito, *Searching For My Homeland: Dilemmas Between Borders. Experiences of young afghans returning “home” from Pakistan and Iran*, AREU, juli 2009, s. 28, <http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/932E-Experiences%20Of%20Young%20Afghans%20Returning%20Home%20SP%202009%20web.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

²⁵⁹ MEI-FRS, s.3.

²⁶⁰ Saito, 2008, s. 24.

släktingar i hemlandet under tiden i exil. Socialt respektabla personer med förmåga att bidra till samhället löpte mindre risk att utsättas för trakasserier vid ett återvändande.²⁶¹ Gränsöverskridande sociala nätverk mellan Afghanistan och Iran har försvagats på senare år enligt uppgifter från personer i områden dit det skett en stark återvandring. Allt färre afghanska hushåll i Iran har kvar tillgångar i Afghanistan och allt färre har råd med att sända över ekonomiskt stöd till hemlandet.²⁶²

Generellt sett så har de afghanska kvinnorna i exil vant sig vid ett liv som ofta anses som alltför fritt i Afghanistan. I återvändande familjer där hushållet är beroende av att kvinnan i familjen arbetar är det därför troligt att man söker sig en bosättning i urbana områden i Afghanistan där acceptansen för kvinnligt arbete är större.²⁶³

I en studie gjord med knappt 200 intervjuade personer i exil framkom att familjeberättelser från föräldrar, äldre syskon eller andra släktingar ofta var det som hjälpte till att visualisera en bild av hemlandet. Historieberättarna hade dock många olika versioner av sina berättelser vilket speglade de olika erfarenheter som fanns från tiden i hemlandet. En komplex och ofta föränderlig bild av hemlandet var således det som förmedlades till andra generationens flyktingar i utlandet. Många av personerna i studien hade kontakt med släktingar i hemlandet, och när man träffade personer från hemlandet förvånades man över den stora skillnaden som man upplevde mellan sig själv och de som levt i hemlandet. Detta fenomen gällde både för de personer som integrerats väl och för dem som levde segregerat inom en afghansk kultursfär i värdlandet. Många respondenter i studien framhöll också massmedia som en viktig källa till kunskap om situationen i Afghanistan.²⁶⁴ I en av de andra studierna hade cirka hälften av pojkarna och en femtedel av flickorna i andragenerationen varit på besök i Afghanistan vid åtminstone ett tillfälle.²⁶⁵

Vidare så visar en av de genomförda studierna att en majoritet av de andragenerationsafghaner som avsåg att återvända till Afghanistan också betraktade Afghanistan som sitt hemland. Avseende de personer som inte hade någon intention att återvända så betraktade mer än hälften av dem istället Iran som sitt hemland.²⁶⁶

För mer uppdaterad information om sociala och kulturella aspekter av livet för afghaner som är bosatta i Iran, så som anpassning till det iranska samhället, relationen till hemlandet och hur kontakten kan se ut med

²⁶¹ Ibid., s. 7ff.

²⁶² Armando Geller & Maciej M Latek, Returning from Iran, Forced Migration Review, Issue 46, maj 2014, s. 25f, <http://www.fmreview.org/en/afghanistan.pdf>, (hämtad 2015-11-06).

²⁶³ Saito, 2008, s. 10.

²⁶⁴ Saito, 2009, s.17f.

²⁶⁵ Abbasi-Shavazi, m. fl. 2008, s. 68.

²⁶⁶ Ibid., 68f

kvarvarande släkt i Afghanistan, läs Landinfos rapport: *Afghanere i Iran – kulturelle forhold*.

Källförteckning

Elektroniska källor

Afghanistan Legal Education Project, *Civil Code of the Republic of Afghanistan*, 1977, (engelsk översättning) artikel 135, punkt 2, <https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/Civil-Code-of-Afghanistan-ALEP-Translation.pdf>, (hämtad 2018-03-18)

Abbasi-Shavazi, Mohammad Jalal, m.fl, *Return to Afghanistan? A Study of Afghans Living in Mashhad, Islamic Republic of Iran*, Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU), oktober 2005, <http://www.refworld.org/docid/47c3f3c91a.html>, (hämtad 2015-11-06)

Abbasi-Shavazi, Mohammad Jalal, m.fl. *Second-generation Afghans in Iran: Integration, Identity and Return*, Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU), april 2008, <http://www.refworld.org/docid/4846b2062.html> (hämtad 2018-03-22)

Abbasi-Shavazi, Mohammad Jalal, m.fl, *Return to Afghanistan? A Study of Afghans Living in Teheran*, juni 2005, <http://www.unhcr.org/430b1c842.pdf>, (hämtad 2018-03-08)

ACCORD – Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation, *Query response on Afghanistan, Document ID, 1024443*, 2013-05-06, <https://www.ecoi.net/en/document/1024443.html>

Bajoghli, Narges, Middle East Research and Information Project (MERIP), *Iran's Unfair Nationality Laws*, 2015-11-09, <http://www.merip.org/irans-unfair-nationality-laws>, (hämtad 2015-11-12)

BBC News, *Six charts that explain the Iran protests*, 2018-01-04, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-42553516>, (hämtad 2018-03-08)

Canada: Immigration and Refugee Board of Canada, *Afghanistan: Requirements and procedures to obtain, renew, and replace a biometric passport, both within and outside the country; validity period of passport; whether the 'place of birth' noted in the passport is the same as the one listed on the tazkira, and whether it refers to the place of birth of the owner of the passport or their father's (2015-January 2017)*, 2017-02-20, <http://www.refworld.org/docid/58b42a5f4.html> (hämtad 2018-03-22)

Danish Refugee Council (DRC), *Iran*, maj 2015, <https://www.drc.dk/media/1181875/humanitarian-accountability-framework-iran-2015.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

Danish Refugee Council (DRC), *Monthly Migration Movements, Afghan Displacement Summary December 2016*, s. 2, <http://www.regionalmms.org/caswa/Regional%20Migration%20Trends%20December%202016.pdf>, (hämtad 2018-01-26)

Geller, Armando & Latek, Maciej M, *Returning from Iran*, Forced Migration Review, Issue 46, maj 2014, <http://www.fmreview.org/en/afghanistan.pdf>, (hämtad 2015-11-06).

Home Office, *Iran - County of Origin (COI) report*, 2013-01-16, https://www.ecoi.net/file_upload/1226_1358868238_report-0611.pdf, (hämtad 2015-11-06)

Human Rights Watch (HRW), *Unwelcome guests, Iran's Violation of Afghan Refugee and Migrant rights*, November 2013, <https://www.hrw.org/report/2013/11/20/unwelcome-guests/irans-violation-afghan-refugee-and-migrant-rights>, (hämtad 2015-11-06)

Ibrahimi, Niamatullah, *Shift and Drift in Hazara Ethnic Consciousness. The Impact of Conflict and Migration*. In: Crossroads Asia Working Paper Series, No. 5, http://crossroads-asia.de/fileadmin/user_upload/publications/deliverables/wp05_final.pdf, hämtad 2015-11-06.

IOM, *Return of Undocumented Afghans*, Weekly Situation Report 3-9 december 2017, https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report_dec_03-09.pdf, (hämtad 2018-03-21)

IOM, *Return of Undocumented Afghans*, Weekly Situation Report 11-17 mars 2018, https://displacement.iom.int/system/tdf/reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation_report-11-17_march_2018.pdf?file=1&type=node&id=3279 (hämtad 2018-03-22)

IOM, *Glossary on Migration*, 2004, http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf, (hämtad 2018-03-21)

Karami, Arash, Al-Monitor, *Khamenei orders schooling for all Afghan children in Iran*, Al-Monitor, 2015-05-19, <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/05/iran-afghan-refugees-education-discrimination.html>, (hämtad 2015-11-06)

Marine Corps Intelligence Activity (MCIA), *Central Asian Cultural Intelligence for Military Operations: Hazara in Afghanistan*, <https://info.publicintelligence.net/MCIA-AfghanCultures/Hazara.pdf> (hämtad 2015-11-06)

Middle East Institute, Fondation pour la Recherche Stratégique (MEI-FRS), *The situation of Afghans in the Islamic Republic of Iran, Nine Years After the Overthrow of the Taliban Regime in Afghanistan*, 2011-02-04, http://www.refugeecooperation.org/publications/afghanistan/pdf/03_koepke.pdf (hämtad 2015-11-06)

Nikou, Semira N., *Iran: Discrimination through citizenship*, Human Rights Brief, 2015-01-13, <http://hrbrief.org/wp-content/uploads/2015/01/Nikou-Iran-Final.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

Norge, Landinfo, Temanotat. *Afghanske borgere i Iran*, 2011-03-14, http://www.landinfo.no/asset/1571/1/1571_1.pdf, (hämtad 2015-11-06)

Norwegian Refugee Council, Iran, *Refugee Matters in Iran*, Volym 3, Issue 5, aug-sept. 2014, <http://www.nrc.no/arch/img/9186550.pdf>, (hämtad 2015-11-09)

Qureshi, Ahmed, *Thousands of half-Afghan kids refused Iranian citizenship*, Pajhwok Afghan News, 2013-02-11, <http://www.pajhwok.com/en/2013/02/11/thousands-half-afghan-kids-refused-iranian-citizenship>, (hämtad 2015-11-06)

Saito, Mamiko, *From Disappointment to Hope: Transforming Experiences of Young Afghans Returning "Home" from Pakistan and Iran*, AREU, november 2008, <http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/819E-From%20Disappointment%20to%20Hope%20BP.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

Saito, Mamiko, *Searching For My Homeland: Dilemmas Between Borders. Experiences of young afghans returning "home" from Pakistan and Iran*, AREU, juli 2009, <http://www.areu.org.af/Uploads/EditionPdfs/932E-Experiences%20Of%20Young%20Afghans%20Returning%20Home%20SP%202009%20web.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

Sharafuddin, Sharfyar, *Afghanistan says nine migrants killed by Iranian border guards*, Reuters, 2013-05-11, <http://www.reuters.com/article/2013/05/11/us-afghanistan-iran-migrants-idUSBRE94A09H20130511>, (hämtad 2015-11-10)

The Embassy of Afghanistan in Stockholm, Consular services, e-passport, <https://embassyofafghanistan.se/e-passport/> (hämtad 2018-03-23)

The Guardian, *Rouhanicare: Iranian president's unsung domestic success*, <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/04/rouhanicare-iran-president-unsung-domestic-success-healthcare-hassan-rouhani>, (hämtad 2017-03-09)

TOLO News, *Record Number of Afghans Reaching Turkey Without Papers*, 2018-04-05, <https://www.tolonews.com/afghanistan/record-number-afghans-reaching-turkey-without-papers>

Tucker, Dr. Jason, Tilberg University, *Gaps in the nationality law, populations of concern and areas for future research* 2014, https://www.academia.edu/7156718/Exploring_Statelessness_and_Nationality_in_Iran, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *Afghanistan, Voluntary repatriation and border monitoring monthly update*, januari-maj 2015, https://www.humanitarianresponse.info/en/system/files/documents/files/may_2015_volrep.pdf (hämtad 2015-09-11)

UNHCR, *Afghanistan, Voluntary Repatriation Update*, november 2017, <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/61278> ; (hämtad 2018-03-21)

UNHCR, *Iran incorporates refugees into it's universal public health insurance scheme*, 2015-11-01, <http://unhcr.org.ir/en/news/1318/IRAN-INCORPORATES-REFUGEES-INTO-ITS-UNIVERSAL-PUBLIC-HEALTH-INSURANCE-SCHEME>, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *International Conference on the Solutions Strategy for Afghan Refugees, to support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, maj, 2012, <http://www.unhcr.org/afghanistan/solutions-strategy.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *Global Appeal 2015 Update – Islamic Republic of Iran*, <http://www.unhcr.org/5461e609b.pdf> (hämtad 2018-03-29)

UNHCR, *Global Focus, Islamic Republic of Iran*, http://reporting.unhcr.org/node/2527#_ga=2.74551058.1843232296.1522311215-1597380450.1505285223 (hämtad 2018-03-29)

UNHCR, *Health, education, and livelihoods in the Islamic Republic of Iran*, september 2013, <http://www.unhcr.org/50927ea59.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *Iran Factsheet*, 2017-07-01, <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/unhcr-iran-factsheet-july-2017>, (hämtad 2018-01-25)

UNHCR, *Iran Fact Sheet*, augusti 2015, <http://unhcr.org.ir/uploads/news/15-9-07%20Iran%20Factsheet%20-%20August%202015%20FINAL.pdf>, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *Islamic Republic of Iran, odatrad (Planeringsöversikt för 2018)*, http://reporting.unhcr.org/node/2527#_ga=2.141983154.1290578596.1516268808-1597380450.1505285223

UNHCR, *2015 UNHCR country operations profile – Islamic Republic of Iran*, <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/page?page=49e486f96&submit=GO>, (hämtad 2015-11-06)

UNHCR, *2018 Planning summary: Operation: Islamic Republic of Iran*, 2017-11-14, <http://reporting.unhcr.org/sites/default/files/pdfsummaries/GA2018-IslamicRepublicofIran-eng.pdf>, (hämtad 2018-01-27)

UNHCR, *Solutions Strategy for Afghan Refugees to Support Voluntary Repatriation, Sustainable Reintegration and Assistance to Host Countries*, Portfolio of Projects 2015/2016, <http://www.unhcr.org/539ab62a9.html>, (hämtad 2015-11-06)

United Nations Iran, *22 May – 3rd Cycle of the Salamat Universal Public Health Insurance (UPHI) for Refugees*, 2017-05-22, <https://www.un.org.ir/all-stories/item/4116-3rd-cycle-of-the-salamat-universal-public-health-insurance-uphi-for-refugees>, (hämtad 2018-03-09)

United States Department of State, *2011 Country Reports on Human Rights Practices - Afghanistan*, 2012-05-24: <http://www.refworld.org/docid/4fc75ac3c.html> (hämtad 2015-11-11)

UNHCR, *For refugees in Iran, health plan brings care and comfort*, 2015-12-17, <http://www.unhcr.org/afr/news/latest/2015/12/567291ae6/refugees-iran-health-plan-brings-care-comfort.html>, (hämtad 2018-03-09)

Tryckta källor

Documentation and Research Centre – Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (Belgien) och Staatendokumentation from the Federal Asylum Office of the Federal Ministry of Interior (Österrike), *Afghans in Iran and Pakistan. A joint report by experts from Austria and Belgium*, 2010-07-12.

Muntliga källor

Afghanska organisationer, Samtal i Teheran, november 2017.

Afghanska studenter, Samtal i Teheran, november 2017.

BAFIA, (The Bureau for Aliens and Foreign Immigrants Affairs), Samtal i Mashad, november 2017.

Den afghanska ambassaden i Teheran, Samtal i Teheran, november 2017.

Det afghanska generalkonsulatet i Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

Det iranska utrikesdepartement, Teheran, november 2017.

Diplomatälla, Teheran, E-post, 2018-03-02.

Internationell organisation, Samtal i Kabul, april/maj 2017.

INGO A (International NGO), Samtal i Teheran, november 2017.

INGO A, E-post, 2018-03-28.

INGO A, E-post, 2018-04-09

INGO B, Samtal i Teheran, november 2017.

INGO B, E-post, 2018-03-14.

INGO B, E-post, 2018-04-04.

INGO B, E-post, 2018-04-10.

INGO B Mashad, Samtal i Mashad, november 2017.

INGO C, Samtal i Teheran, november 2017.

INGO D, Samtal i Teheran, november 2017.

INGO E, Samtal i Teheran, november 2017.

INGO F, Samtal i Teheran, november 2017.

Lokalanställd afghan vid INGO, Samtal i Mashad, november 2017.

Migrationsforskare, Samtal i Teheran, november 2017.

Sveriges ambassad i Teheran, Migrationsrapport (E-post), 2015-11-01.

Sveriges ambassad i Teheran, Promemoria, *Om afghaners situation i Iran*, (E-post), 2015-10-15.

Uppgifter från Afghanistans ambassad i Teheran, förmedlade via Sveriges ambassad, Teheran, E-post, 2019-02-17.

Övriga källor

Anonym källa som Lifos bedömer som tillförlitlig har presenterat information om amayeshregistreringarna och amayeshkorterna. (informationen återfinns bland annat i bilagor till denna rapport.

Bilaga 1. Bilder på Amayeshkorten

شماره سریال: ۱ ۶۸۱۹۳۶
 نام پدر: سرور
 شهرت: حسینی
 نام: طاهر
 نام جلد: حسین حسینی
 مهر شعبه: تهران
 اداره ثبت نگاری شهید
 شماره شناسانه
 ۱۹۸۱۷۸۶

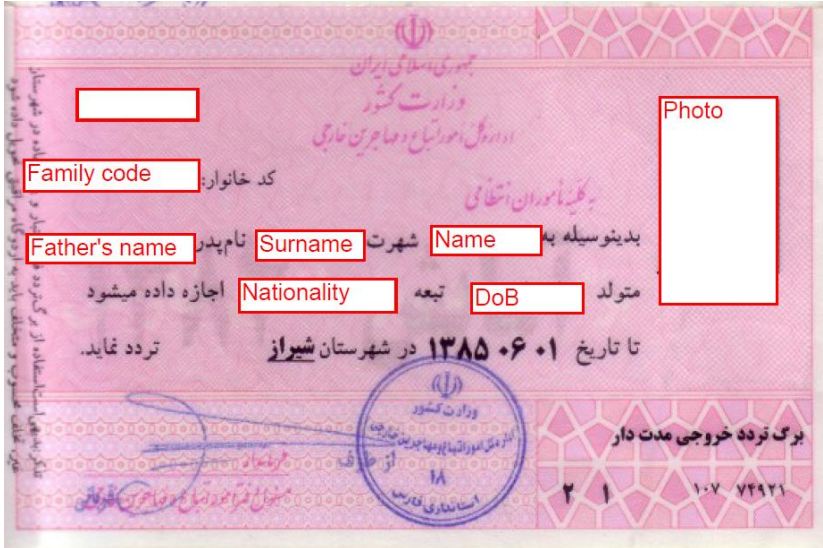
Basic Registration Program
 White slip issued June 2001.
 First registration phase

جمهوری اسلامی ایران
 وزارت کشور
 اداره کل امور اتباع و مهاجرین خارجی
 به قریب ناموران انتظامی

Family code: کد خانوار
 DoB: متولد
 Surname: شهرت
 Name: بدینوسیله بد
 Nationality: تبعه
 ۱۳۸۲/۱۲/۲۹
 اجازه داده میشود تا تاریخ
 در شهرستان فیروز آباد
 تردد نماید.

برگ تردد خروجی مدت دار (قابل تجدید)
 ۱۴۰۰۵

Amayesh 1 Issued
 by Provincial BAFIA
 Expiration Date:
 19 /03/2004

Amayesh 2 Issued
by Provincial BAFIA
Expiration Date:
23 /08/2006

Amayesh 3 Issued
by Central BAFIA
Expiration Date:
10/11/2008

Amayesh 4 - issued by C. BAFIA
Expiration Date: 09 / 12 / 2009

Amayesh 5 - Issued by C. BAFIA
Expiration Date: 05 / 10 / 2010

Amayesh 6 - Issued by C. BAFIA
Expiration date: 21 / 04 / 2011

Amayesh 7 - Issued by C. BAFIA
Expiration Date: 20 / 06 / 2012

Amayesh 8 - Issued by C. BAFIA
Expiration Date: 21 / 06 / 2013

Amayesh 9 - Issued by C. BAFIA
Extended until 20 March 2015 – Announced by BAFIA letter

Amayesh 10 – Issued by C. BAFIA
Expiration date: 31/01/2016

Translation of Amayesh 10 Cards:

Islamic Republic of Iran
 Ministry of Interior
 Bureau of Aliens and foreign Immigrants Affairs (BAFIA)
 Temporary Residential Card for foreign national–Amayesh 10

Family Code: left hand of the photo
 Individual code: above the photo
 Name:
 Surname:
 Father's Name:
 Born on
 Province:
 City:
 Nationality:
 Date of Validity: 31/01/2016

Amayesh 11

Amayesh 12

Bilaga 2. Tabell över Amayeshkorter t.o.m. Amayesh X

Estimated dates of issuance and expiration of Amayesh cards.

Card	Color of card	Date of Issuance	Date of expiration
BRP	White narrow slip	Mid 2001	
Amayesh I	Green	February 2003 (Estimated)	December 2005
Amayesh II	Pink	November 2005 and February 2006	September 2007
Amayesh III	Orange	On line registration: February 2008 Cards issued and distributed : August 2008	July 2009
Amayesh IV	Blue	2009 (22/07/2009 last date for changing AIII to AIV)	April 2010
Amayesh V	Pale yellow	Beginning 2010	
Amayesh VI	Light green	Between Sep.22 and dec.6 2010	22 October 2011 last date to change AVI against AVII
Amayesh VII	Format change// Grey purple	June 2011	One year validity
Amayesh VIII	Purple	June 2012	One year validity
Amayesh IX	Purple	July 2013	One year validity (Same card as A VIII. The renewed futures include signature, expiry date and a hologram (yellow one) on back side of the card.) Extended till 21 May 2015.
Amayesh X	Pink	June 2015	Valid till (31/01/2016)

Comprehensive Regularization Plan (CPR) of irregular foreign nationals (Afghans)	White narrow slip	24 July 2010 (initially scheduled for one month)
--	-------------------	---

Table updated on 15/03/2015

Om Lifos

Lifos är ett center för landinformation och omvärldsanalys. Vi samlar in, analyserar och upprätthåller expertkunskap om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige.

Lifos mission: Lifos är ett expertorgan, vilket agerar opartiskt och proaktivt för att bidra till rättssäkra och effektiva migrationsprocesser genom tillförlitlig, relevant och lättillgänglig landinformation och omvärldsanalys.

Migrationsverket • 601 70 Norrköping

gb-lifos@migrationsverket.se

<http://lifos.migrationsverket.se> • www.migrationsverket.se